

esmuc

Estudiant:

Especialitat/
Àmbit/Modalitat:

Director/a:

Curs:

Vistiplau
del director/a
del Treball

RESUM

Aquest treball té com a objectiu aprofundir en el coneixement organològic i discogràfic sobre el violí baríton dins l'àmbit del música jazz a través de la investigació documental, de l'estudi d'arxius d'àudio i per mitjà d'entrevistes a músics i lutiers de renom internacional. Es tracta d'un instrument molt similar al violí convencional amb antecedents històrics que no gaudeix d'una bona documentació al respecte, un dels motius principals per a emprendre aquest treball.

RESUMEN

Este trabajo tiene como objetivo profundizar en el conocimiento organológico y discográfico sobre el violín barítono en el ámbito de la música jazz a través de la investigación documental, del estudio de archivos de audio y por medio de entrevistas a músicos y luthiers de renombre internacional. Se trata de un instrumento muy similar al violín convencional con antecedentes históricos que no goza de una buena documentación al respecto, uno de los motivos principales para emprender este trabajo.

ABSTRACT

This work aims to deepen the organological and discographic knowledge about the baritone violin in the field of jazz music through documentary research, the study of audio archives and through interviews with musicians and luthiers of international. It is an instrument very similar to the conventional violin with historical background that is not good documented, one of the main reasons for engaging in this work.

SUMARI

1. INTRODUCCIÓ	4
2. OBJECTIUS	6
2.1. Objectius generals.....	6
2.2. Objectius específics	6
3. METODOLOGIA DE TREBALL	7
4. EL VIOLÍ BARÍTON: CONCEPTES BÀSICS I HISTÒRICS	9
4.1. Definició de violí baríton	9
4.2. Origen i antecedents històrics.....	13
4.2.1. Família de les violes de braç	14
4.2.2. Família de les violes d'espatlla	18
4.2.3. Família de les violes de gamba	19
4.3. Classificació de variants	21
4.3.1. Violins barítons fets a mida.....	21
4.3.2. Violins o violes convencionals adaptades per a exercir de violins barítons	22
4.3.3. Violins barítons elèctrics	23
4.3.4. Violins de cinc, sis i set cordes acústics, electroacústics o elèctrics	23
4.3.5. Conclusions de l'apartat	24
4.4. Guia pràctica per a la construcció del violí baríton.....	25
4.4.1. Violins, violes o altres instruments per a ser adaptats	26
4.4.2. Violins barítons fets a mida.....	28

5. RECORREGUT DISCOGRÀFIC DEL VIOLÍ BARÍTON EN UN ENTORN JAZZÍSTIC	30
5.1. Harry Lookofsky (1913 – 1998).....	31
5.2. Svend Asmussen (1916 – 2017).....	32
5.3. Stéphane Grappelli (1908 – 1993).....	35
5.4. Jean-Luc Ponty (1942)	36
5.5. Michał Urbaniak (1943)	41
5.6. Jerry Goodman (1949)	42
5.7. Darol Anger (1953).....	43
5.8. Christian Howes (1972)	50
5.9. Zach Brock (1974).....	52
5.10. Mads Tolling (1980).....	53
5.11. Ola Kvernberg (1981)	54
5.12. Mateusz Smoczyński (1984).....	56
5.13. Carlos Montfort (1985).....	57
5.14. Adam Baldych (1986).....	58
5.15. Galen Fraser (1991)	59
6. CONCLUSIONS	61
7. BIBLIOGRAFIA	64
7.1. Llibres	64
7.2. Documents sonors	64
7.3. Documents en línia.....	72
8. ANNEX	75
8.1. Entrevistes dirigides a músics i intèrprets	75
8.2. Entrevistes dirigides a constructors i lutiers	76

1. INTRODUCCIÓ

Tot va començar quan tenia quatre anys i la mare ens va empènyer a iniciar-nos amb la música i a entrar al món al que ella es dedicava, i ho dic en plural ja que així ho va fer amb els tres germans que som a casa. No hagués pensat mai aleshores que acabaria estudiant això, però ja fa uns quants anys que vaig començar a tenir-ho clar i des d'aleshores el violí ha estat un company de viatge, ha estat el punt de partida de moltes coses que he fet i aquest treball no en deixa de ser un molt bon exemple.

Vaig conèixer el violí baríton quan tenia vora quinze anys i em va encuriosir molt, en un principi vaig pensar que era un invent modern que no tenia cap mena de recorregut discogràfic dins el món del violí jazz i encara menys un recorregut històric. Poc a poc vaig anar descobrint la seva posició en l'actualitat, la seva trajectòria al llarg dels anys i el seu origen històric, per tant, va canviar la imatge que tenia d'aquest instrument per complet, aleshores va passar a ser un instrument que m'agradava, m'encuriosia i que a més a més estava infravalorat i desconegut per la majoria de gent del sector amb la qui havia parlat, una troballa.

El primer cop que vaig tocar un violí baríton va ser ara farà quatre anys, el 2019. Vam fer una assignatura de conjunt instrumental a l'ESMUC amb l'Apel·les Carod com a professor que tractava el repertori d'un conjunt de discs, que seran ben presents en aquest treball, del violinista Noruec Ola Kvernberg. Es requeria l'ús del violí baríton per tocar algunes peces i jo no en tenia pas cap, així que un company que sí que en tenia em va fer el gran favor de deixar-me'l uns quants mesos, el Francisco Palazón. Em va impressionar molt la capacitat sonora de l'instrument. La ressonància que podien arribar a tenir les notes, la seva profunditat, el timbre i un seguit de moltes coses que han estat sens dubte factors claus per decidir-me a dedicar el meu treball de fi de grau a aquest instrument i així poder descobrir i ampliar-ne els meus coneixements al respecte. Estaré sempre molt agraït a l'Apel·les, també tutor d'aquest treball, per haver-me empès a tocar aquest repertori i a en Francisco Palazón per deixar-me l'instrument amb

el que ho vaig fer, company d'escenari i amb qui comparteixo afinitat i gustos musicals.

Formo part com a estudiant del departament de música moderna i jazz i per tant les meves intencions seran en primer terme les que es puguin trobar dins aquest marc però també pretenc endinsar-me en altres àmbits com poden ser diferents estils i gèneres musicals, l'organologia o la sonologia. Podent tractar així temes com l'origen del violí baríton, els seus primers passos dins el món de la música, la seva família d'instruments, descobrir i ampliar coneixements organològics, per tant, de la lutieria que implica la construcció de l'instrument i també posar en joc els aspectes sonològics que impliquen a l'instrument per tal de valorar la seva capacitat sonora.

Per tant, aquest treball pretén trobar respostes a moltes preguntes que m'ha generat conèixer aquest instrument. Tractar el seu passat històric, analitzar la seva estructura física de construcció i la seva capacitat sonora, conèixer la trajectòria que ha tingut dins el món del violí jazz i poder així apropar aquest instrument al sector denotant així la seva importància i valor, tot recollit en un apartat molt més fructífer del que inicialment esperava, ordenat per artistes de manera cronològica i associat a una llista d' Spotify, per així poder posar so a tot el que tracto al treball. També forma part de manera essencial del treball la constitució d'una guia pràctica a grosso modo per a la construcció d'un violí baríton des de zero i per a l'adaptació d'un violí convencional.

Ha estat quelcom molt decisiu pel treball el fet de poder entrevistar a personalitats de l'àmbit organològic i interpretatiu. Han estat un conjunt de sis entrevistes i han acabat esdevenint les fonts documentals més importants pel treball, al cap i a la fi sempre és més intel·ligible que algú t'expliqui quelcom que coneix de primera mà que no pas haver de recercar-ho, i més quan es tracta d'un tema poc usual i amb poca informació documental. Per tant, estic eternament agraït a aquestes persones que al llarg del treball citaré. També estic molt agraït a la infinita paciència i dedicació tant de l'Apel·les Carod, coneixedor del tema tractat i enamorat de la història d'aquest instrument; com d'en Gianni Ginesi, qui ha posat cara i ulls al treball escrit; tots dos tutors i mentors d'aquest treball.

2. OBJECTIUS

2.1. Objectius generals

Els objectius generals d'aquest treball són aprofundir el meu coneixement organològic i de produccions discogràfiques sobre el violí baríton dins l'àmbit de la música moderna i jazz. Donant peu així a una futura dedicació amb més profunditat i coneixement de causa sobre aquest instrument i les seves raons de ser i permetent així donar la visibilitat que es mereix dins el sector.

2.2. Objectius específics

- Conèixer l'opinió personal i professional de personalitats del sector que puguin tenir una estreta relació amb el violí baríton o amb instruments de corda fregada, així com intèrprets, lutiers o sonòlegs.
- Conèixer el recorregut històric de l'instrument, el seu passat i el seu origen, així com el repertori i els usos que li corresponguessin.
- Ampliar el meu coneixement sobre l'organologia de l'instrument i la seva família, coneixent així les semblances i diferències entre els seus semblants per tal de posar en valor aspectes físics de les seves dimensions.
- Estudiar aspectes acústics de l'instrument per tal de poder donar explicacions teòriques i amb coneixement de causa sobre la seva sonoritat i timbre.
- Crear un llistat ordenat i classificat sobre la discografia del violí baríton dins el món de la música moderna i jazz.

3. METODOLOGIA DE TREBALL

La metodologia de treball consistirà en la investigació documental per tal de conèixer en profunditat totes les qüestions físiques i organològiques sobre el violí baríton i poder relacionar-lo o bé diferenciar-lo de la seva família d'instruments, tant de manera visual com de manera sonora. També s'estudiaran arxius d'àudio per tal de documentar de manera cronològica la discografia on s'empra l'instrument en qüestió en un entorn jazzístic i de música moderna.

I per últim, com a mètode qualitatiu, entrevistaré a músics a nivell nacional i internacional que formin part del col·lectiu de la corda jazz o bé moderna que hagin dut a terme enregistraments sonors amb el violí baríton. També entrevistaré a lutiers que tinguin coneixements físics i organològics i que per tant, hagin dedicat part de la seva carrera professional a la creació i recerca sobre el violí baríton o a instruments de la seva família, els instruments de corda fregada.

Les entrevistes em permetran contactar amb artistes de renom del sector i conèixer els seus motius, gustos i opinions respecte al violí baríton. És clar que tots ells han de complir el requisit d'haver estat implicats en algun enregistrament sonor o haver tingut entre mans el violí baríton en algun projecte musical al llarg de la seva trajectòria. També és un apartat dirigit al sector organològic que implica l'instrument per tal de conèixer en profunditat i de la mà de professionals del sector de la luteria qualsevol aspecte rellevant i tots els motius i raons de ser de l'instrument. Ajudant-me també a elaborar l'apartat 4.4, que consisteix en una guia pràctica per la construcció d'un violí baríton fet a mida o bé per tal de tenir coneixement fonamentats per escollir quin tipus de violí convencional és més propens a respondre millor al ser adaptat per a exercir de baríton i també quines són aquestes adaptacions que permeten convertir-lo en un violí baríton.

Les preguntes que es realitzaran en forma d'entrevista queden recollides a l'apartat 8, l'annex, separant les que van dirigides a intèrprets i a lutiers. La informació recopilada ha estat enregistrada i desada amb el propòsit de tenir

fonts documentals que han estat d'allò més enriquidores i útils per a la elaboració del treball.

Els músics amb els que he pogut comptar en aquest apartat han estat els següents:

- **Galen Fraser**
- **Carlos Montfort**
- **Ola Kvernberg**
- **Christian Howes**

I per últim, els lutiers amb els que he pogut comptar en aquest apartat han estat els següents:

- **David Gonzalez**
- **Emiliano Roca**

4. EL VIOLÍ BARÍTON: CONCEPTES BÀSICS I HISTÒRICS

4.1. Definició de violí baríton

Una de les primeres motivacions a escriure aquest apartat és el de conèixer el primer moment en que es comença a utilitzar el violí baríton, el seu origen. Penso que si existeix aquest instrument és per raons de registre i de comoditat per a l'interpret, ja que no suposa grans canvis en quant a distàncies i memòria muscular de la mà esquerra a l'hora de tocar, però sí que suposa molta diferència de registre i fins i tot de timbre ja que la seva afinació és idèntica a la d'un violí convencional però una octava inferior i això comporta inevitablement un timbre diferent. Per tant, podem arribar a la conclusió de que és un instrument que s'ha creat amb una voluntat i unes necessitats concretes com poden ser ampliar el registre inferior al que un violinista pot tocar, de manera limitada a la corda més greu de l'instrument, com és la nota sol_2 ; sense haver d'aprendre a tocar un instrument diferent. Això és una necessitat que té ara la comunitat d'interprets i que també tenia molts i molts anys enrere. És quelcom buscat i desitjat i per tant, té una raó de ser i un motiu de causa molt clar i comprensible.

Pel propòsit d'aquest treball i per clarificar conceptes d'ara en endavant hem referiré a violins barítons quan parli de tots aquells instruments que tinguin afinació de violí convencional però a una octava inferior i que es toquin amb la posició i tècnica del violí, deixant marge a que el cos de l'instrument i la distància compresa entre la selleta i el pont sigui variable, entenent però que s'intenti ajustar al màxim a la d'un violí convencional per tal de suposar el mínim canvi en quant a ergonomia. Per tant l'afinació del violí baríton es tracta de la següent: sol_1 , re_2 , la_2 i mi_3 , entenent que do_3 , és el do central. És evident que aquestes afirmacions inclouen a una gran varietat d'instruments que poden tenir diferents formes, per tant, també cal tenir en compte que cada un d'aquests instruments tindrà un nom propi per tal de ser identificat, molt probablement donat pel seu propi lutier o constructor, com és el cas de la *pellegrina* d'en David Rivinus que veurem més endavant, però podem dir que totes aquestes variants son branques

d'un mateix arbre i s'engloben sota el nom de violí baríton. Deixant així de banda tot un seguit de noms que s'utilitzen o s'utilitzaven per a referir-nos a aquest instrument i que podrien portar-nos a múltiples confusions. Com per exemple: *tenor violin*, *violotta*, *viola profunda*, *pellegrina*, *octave violin* o *oktav geige* (violí octavat), *bass violin*, *low violin* o *violow* per citar-ne alguns.

Al paràgraf anterior he fet la primera pinzellada al tret característic més important per diferenciar el violí baríton del seus semblants. Es tracta de la distància de la selleta al pont, que pot ser variable però fins a un cert punt, ja que si es fa créixer massa, l'instrument passarà a ser poc ergonòmic i pràctic, i aleshores probablement s'hauria de tocar en una posició diferent. Aquesta hipotètica frontera en quant a distàncies la marquen instruments com la viola o el violoncel d'espatlla, que veurem més endavant i que són tocats a l'espatlla amb l'ajuda d'una corretja lligada al coll. Dit això, pot ser doncs un instrument amb formes i mides diverses però que sempre ha de mantenir de manera aproximada i fins a un límit la distància útil de les cordes d'un violí convencional, que va de la selleta al pont i que és aproximadament d'entre 325 i 330 mil·límetres. I per motiu de la meva recerca i per delimitar les mides del violí baríton poso com a topall les dimensions del violoncel d'espatlla, que gaudeix d'una allargada de les cordes de 420 mil·límetres¹. Per tant, l'allargada de les cordes d'un violí baríton han de trobar-se entre els 325 i els 420 mil·límetres.

Explicat amb més detall, podem evidenciar que hi una relació directament proporcional entre la distància útil de les cordes, també anomenada com la tirada de les cordes; i la distància entre les notes, que va d'una nota a la següent de l'escala. Per tant, com major sigui la distància útil d'una corda major serà la distància entre notes. Així doncs, podem dir també que si fem que les cordes siguin més llargues en qualsevol instrument, la distància a utilitzar de la mà esquerra entre dits augmenta també de manera proporcional. Exposo una foto a continuació per tal de representar-ho també de manera visual:

---

¹ DON RICKERT MUSICIAN SHOP. *Violoncello da Spalla* [en línia]. [Consulta: març 2022]. Disponible a: <<https://donrickertmusicianshop.com/new-violoncello-da-spalla-by-d-rickert-8-400-9-600/>>.

Il·lustració 1: Explicació visual de la distància útil de les cordes i la distància entre notes de la mà esquerra en un violí convencional.

Font pròpia.

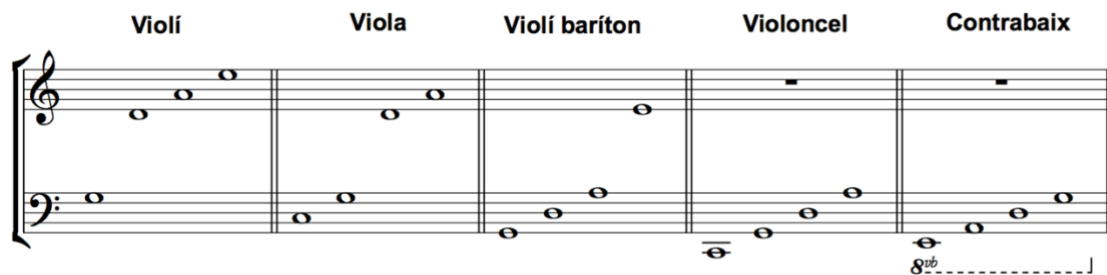
Donant per entès doncs el motiu de creació d'aquest instrument, aconseguir un registre més greu però sense implicar canvis tècnics excessius a la mà esquerra de l'interpret, exposaré també els avantatges que suposa. Ens permet doncs baixar al registre que queda comprès entre el violoncel i la viola, amb un violí, això suposa poder gaudir d'una proximitat entre notes i un fàcil desenvolupament d'agilitat i fluïdesa en el discurs musical difícilment comparable i assimilable per a un violinista si ho portés a la pràctica amb un violoncel o un altre instrument, a més a més d'arribar a registres diferents i a vegades inassequibles, físicament parlant, per a aquests. Cal fer esment de que hi ha molts altres instruments que busquen aquest mateix objectiu, n'és un molt bon exemple el violoncel o viola d'espalla, anteriorment citat per delimitar la tirada de les cordes.

Tots aquests instruments que avui en dia coneixem i associem a una família finita d'instruments de corda fregada, el violí, la viola, el violoncel i el contrabaix; no deixen de ser evolucions dels que antigament havien existit i es classificaven

dins les extenses famílies de les violes de braç o de gamba, diferenciant així els que es tocaven sobre el braç o entre les cames. El segle XVI suposa el període on el violí que avui en dia coneixem va agafar molt de pes sobre la resta de variants i molts instruments van quedar enrere i conseqüentment van acabar caient en el desús. Tot això va ser a causa de les grans i valuoses actualitzacions i evolucions que el violí va viure aleshores. El violí baríton es troba dins d'aquest conjunt d'instruments que han passat desapercebuts al llarg dels anys i que per raons de registre i d'utilitat no han seguit actualitzant-se ni evolucionant.

Una de les principals maneres que tenim avui en dia de diferenciar els instruments de corda sorgeix gràcies a la diferent sonoritat que produeixen les cordes a l'aire, sempre són notes que dominen a la resta pel fet de tenir la màxima longitud de la corda disponible i gaudir doncs de la màxima capacitat sonora de l'instrument. També cal esmentar que avui en dia s'ha estandarditzat molt la família del violí convencional i això fa que les distincions auditives normalment només es deliberin entre aquests quatre instruments, el violí, la viola, el violoncel i el contrabaix. Ara bé, el violí baríton permet tocar notes a l'aire que comparteix amb la viola i el violí convencionals com son el sol, el re, el la i el mi però amb la gran diferència d'estar una octava per sota d'aquestes, això ja és una gran distinció, doncs comparteix afinació però no octava. Amb el violoncel en canvi podem veure com si que coincideix l'octava i l'afinació de tres cordes a l'aire, el sol, el re i el la, fet que ens dona a entendre que la única diferència d'afinació és el mi del violí baríton i el do del violoncel. I per últim, el contrabaix comparteix l'afinació i l'octava de la seva corda més aguda, el sol₁, que pel violí baríton és la més greu.

A continuació, a la il·lustració 2; es pot veure representada tota aquesta informació i es poden així valorar de manera més visual les diferències d'afinació del violí baríton en comparació a la família predominant d'instruments de corda, fet que ens permet valorar les seves capacitats i propietats úniques.

Il·lustració 2: Afinació de la família d'instruments de corda fregada actual i del violí baríton.

Font pròpia.

L'objectiu d'aquesta secció del treball és fer esment i remarcar que l'objectiu principal i la motivació de la invenció ara fa centenars d'anys i l'actual existència del violí baríton ha estat en tot moment aquesta: poder fer tangible un registre greu per a la corda fregada que pugui ser dut a terme amb un instrument que prescindeixi de desavantatges tècnics i físics que experimenten altres instruments, i permeti doncs poder incorporar la tècnica, versatilitat, fluïdesa i agilitat d'un instrument com el violí a un registre que es situa entre el violoncel i la viola convencional.

4.2. Origen i antecedents històrics

El segle XVI ens serveix com a punt de referència històrica i l'hem de tenir present ja que és el moment en que la família dels violins comença a embrancar-se i diferenciar-se de la seva arrel, la família de les violes de braç². Tot va començar a Brescia, al nord d'Itàlia, amb els reconeguts lutiers Gasparo Bertolotti i Giovanni Paolo Maggini i va seguir evolucionant per viure la seva època daurada a Cremona durant els segles XVII i XVIII amb els també reconeguts lutiers Andrea Amati, Nicolo Amati, Antonio Stradivarius, els germans Guarneri; (Andrea, Pietro, Giuseppe i Giuseppe Antonio del Gesú) i Francesco Ruggiero.³

² MAIDEU I PUIG, Joaquim (1995). *Instruments musicals*. Vic: Eumo Editorial, p.27.

³ Ídem 2. p.27 – 28.

Seguidament, per a poder identificar correctament les qualitats pròpies del violí baríton crec necessari conèixer les seves característiques i les dels instruments de la seva mateixa família, per així poder contrastar-los i diferenciar-los. Per a començar em centraré en la família de les violes de braç, també anomenades com a família dels violins de braç. Son instruments que per norma general tenen quatre cordes, tret diferenciador de les violes de gamba que en solen tenir sis.

4.2.1. Família de les violes de braç

L'origen de la família de les violes de braç sorgeix a causa de la necessitat de poder interpretar peces musicals en un registre més greu que el rabel,⁴ això es va traduir amb la creació d'un instrument d'arc de majors dimensions anomenat viola medieval.⁵ Aquest instrument antecessor de la família de les violes de braç constava de tres a sis cordes, la seva forma podia variar des de la ovalada fins a la d'un vuit i es tocava amb arc. Precisament a Espanya hi ha rastres d'aquest instrument des del segle X fins al XIV. Aquest instrument va anar desapareixent deixant lloc a l'instrument conegut com a fídula medieval, que es tracta d'un instrument més versàtil que també podia constar de tres a sis cordes, formes variades i també es tocava amb arc.⁶ Aquest instrument s'estengué del nord al sud d'Europa fins a arribar a països com Itàlia, allà fou on començà a desenvolupar-se la lira de braç i la viola de braç, període que podem classificar i situar als primers segles del renaixement italià, que es prolonga del segle XIV al segle XVII.

Actualment podem veure com el nom de violí baríton ha esdevingut un nom generalitzador que en recull molts d'altres que s'hagin pogut fer servir per referir-se a aquest instrument. Un nom amb el que podem identificar l'instrument en algunes fonts és el de violí tenor, viola tenor o violotta, descrit com un instrument tocat amb la posició d'un violí convencional creat per salvar les diferències de

---

⁴ Rabel o rabec: Antic instrument músic, mena de violí de tres cordes, afinades en quintes (sol, re, la), que hom tocava amb un arquet curt i corbat. Font: GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Rabec* [en línia]. [Consulta: febrer 2022]. Disponible a: <<https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0136498.xml>>.

⁵ REMNANT, Mary (2002). *Historia de los instrumentos musicales*. Barcelona: Edicions Robinbook. p. 50 – 53.

⁶ Ídem 5.

registre entre el violí, la viola i el violoncel; i que s'afina per quintes amb dues possibilitats: sol₁, re₂, la₂ i mi₃; la habitual en el violí baríton, o bé: fa₁, do₂, sol₂ i re₃.⁷ Val a dir que la més estandarditzada i la que fins i tot ha arribat al sector industrial de producció de cordes i accessoris ha estat la primera, la habitual en un violí baríton convencional. Molt probablement és així perquè ha tingut més acceptació per part dels intèrprets. És del tot normal i comprensible que al llarg dels anys al no ser un instrument molt utilitzat i amb poca visibilitat en alguns casos no s'hagi establert una relació estandarditzada entre el seu nom i la seva afinació o que fins i tot hi hagi diferents afinacions disponibles.

La informació recollida en aquest paràgraf es tracta doncs de la documentació històrica més important que podem trobar respecte a aquest instrument ja que se'l descriu amb pels i senyals, les dimensions, la seva afinació i la funció musical que li corresponia. Compositors de renom el van utilitzar en algunes de les seves obres, com poden ser: Bach, Monteverdi, Corelli, Benedetto Marcello o Luigi Bocherini entre d'altres.⁸ Tots aquests compositors delaten que ja existia l'instrument al segle XVII i de fet a l'obra *A Wider Role for the Tenor Violin?*⁹ de l'autora Kory Agnes hi podem trobar evidenciada la seva existència i el seu ús, abans imprescindible en el conjunt d'instruments de corda fregada i que poc a poc va anar sent substituït pels seus semblants. Hi podem trobar frases reveladores, que jo mateix he traduït de l'anglès, com les següents:

A l'any 1915 (1969/1980) Arnold Dolmetsch comenta:

“Com ha arribat el violí tenor a ser descartat és incomprendible. Qualsevol composició orquestral, sigui de Haydn o de Wagner, mostra la necessitat desesperada d'incorporar-lo. La part tenor instrumental, com la part tenor en un quartet vocal, és indispensable en la música... El violí tenor, estant

---

⁷ TESAUROS DEL PATRIMONI CULTURAL D'ESPANYA. *Violín Tenor* [en línia]. Espanya, Minsiteri de cultura i esport 2021. [Consulta: novembre 2021]. Disponible a: <http://tesauros.mecd.es/tesauros/bienes culturales/121_2273.html>.

⁸ BÉLA BARTÓK CENTRE FOR MUSICIANSHP. *The Tenor Violin* [en línia]. Agnes Kory, agost 2006 [Consulta: novembre 2021]. Disponible a: <<http://www.bbcm.co.uk/>>.

⁹ KORY, Agnes (1994). *A Wider Role for the Tenor Violin?* Regne Unit: The Galpin Society Journal, vol. 47. p. 123 – 153.

afinat una octava per sota del violí convencional, podria doblar de manera natural la melodia dels violins en octaves".¹⁰

Robert Donington (1950) remarca:

"Si les fantasies de Purcell de 1860 son per a violí i no per a viola (ja que el seu estil i data ho suggereixen, tot i no ser conclouent) necessiten definitivament un violí tenor... No es pot pensar que Talbot resolgui aquest important i incert problema per nosaltres, però una solució seria molt benvinguda. Podem comprovar que la primerenca família de violins incloïa aquest vertader instrument tenor; podem veure com en gran part de la música de cambra italiana del segle XVII es necessita la seva presència; som a dia d'avui els més pobres en quant a la seva desaparició".¹¹

Nelson (1964) comenta que:

"El quartet de corda consisteix en dos violins, una viola i un violoncel: originalment hi havia un violí tenor, semblant a un petit violoncel, i la viola faria la part d'alt en comptes d'un segon violí. Desafortunadament l'instrument tenor va morir abans del 1700, i la viola toca ara la vertadera part tenor".¹²

També podem relacionar el violí baríton amb aquells instruments de cinc cordes. Un exemple n'és el violí o la viola pomposa/o, instrument de majors dimensions i amb unes corbes més exagerades que les d'una viola o violí convencional. La seva afinació unifica el registre del violí i la viola, do_2 , sol_2 , re_3 , la_3 i mi_4 ¹³ on sota els efectes de l'*scordatura*¹⁴ podem trobar altres fonts que li assignen l'afinació do_2 , sol_2 , re_3 , sol_3 i do_4 ¹⁵ o també re_2 , sol_2 , re_3 , sol_3 i do_4 . També n'és un exemple l'instrument anomenat en francès pel seu mateix precursor, Michel Wolderman, *violon-alto*, que al català ho traduiríem com a violí alt. Que consisteix en un violí

---

¹⁰ Ídem 9. p. 128 – 129.

¹¹ Ídem 9. p. 129.

¹² Ídem 9. p. 130.

¹³ Ídem 5. p. 62.

¹⁴ Scordatura: Terme provinent de l'italià que ens indica l'alteració d'una afinació estandarditzada d'un instrument per tal d'aconseguir unes propietats i possibilitats musicals que ens facilitin la interpretació d'alguns passatges que fins i tot podrien estar sinó fora de l'abast humà; físicament parlant, o fora de l'abast del registre de l'instrument.

¹⁵ DONINGTON, Robert (1982). *La música y sus instrumentos*. Madrid: Alianza Editorial. p. 195.

convencional amb una cinquena corda afegida, un do_2 . Altres instruments que en poden ser un exemple són la viola alta, el *violalin* o el *quinton*. Aquest últim amb l'addició de trasts i una forma molt semblant a la del violí convencional.¹⁶

Una altre font de possibles confusions són alguns noms amb que la població al llarg de la història s'ha referit a la viola, instrument que es toca a l'espatlla com el violí baríton i pot tenir sonoritats i afinacions semblants. Per exemple la *violetta* en italià o també *tenor* en francès.¹⁷

L'anomenada Pellegrina de recent creació per part del lutier nord-americà David Rivinus pot esdevenir també una font de confusió ja que es tracta d'un instrument perfectament asimètric per tal d'augmentar les dimensions habituals de la caixa de ressonància d'una viola o d'un violí i que pot estar afinat com un violí baríton o bé com una viola. Pot disposar de quatre o cinc cordes.¹⁸

I per últim, l'anteriorment citat *oktav geige* (violí octavat). Aquest instrument te la mateixa afinació que el violí baríton però no manté proporcions de la mà esquerra en relació al violí convencional. El violinista nord-americà Christian Howes, entrevistat com a font documental, en fa servir un d'original, construït a l'any 1959 pel lutier Johann Reiter, Mittenwald, Baviera, Alemanya. Fent recerca sobre l'instrument trobem que només se'n van fer 104 i un altre violinista, també nord-americà, en té l'últim, Joel Jacklich. Ell mateix explica que va acabar-se de construir després de que morís el seu creador, Johann Reiter, pel seu aprenent, Erich Sadner. La mida de l'instrument correspondria a una viola d'entre 16 i 16,5 polzades i les cordes emprades tenen una distància útil de 375 mil·límetres, malauradament es troben fora de producció.¹⁹ Aquest lutier, Johan Reiter, s'autoproclamava com l'autèntic creador del violí octavat, del violí baríton.

---

¹⁶ STOWELL, Robin (2001). *The Early Violin and Viola. A Practical Guide*. Cambridge: Cambridge University Press. p. 177.

¹⁷ Ídem 15.

¹⁸ DAVID LLOYD RIVINUS – VIOLIN MAKER. *Pellegrina* [en línia]. David Lloyd Rivinus, 2022 [Consulta: gener 2022]. Disponible a: <<http://www.rivinus-instruments.com/>>.

¹⁹ VIOLINIST. *Unique violin family instruments you got to play* [en línia]. 2017 [Consulta: maig 2022]. Disponible a: <<https://www.violinist.com/discussion/archive/29040/>>.

4.2.2. Família de les violes d'espatlla

En aquest apartat hi podem trobar la viola d'espatlla i el violoncel d'espatlla, aquests dos instruments es van crear al llarg dels segles XVII i XVIII seguint l'objectiu de permetre una major agilitat i comoditat a l'hora d'interpretar obres amb caràcter de solista, per tant, donaven solució i resposta als impediments tècnics del violoncel d'aleshores, que a causa de les grans distàncies de la mà esquerra es veia limitat de manera tècnica al ser sotmès a passatges lleugers i amb complex contingut melòdic o bé melòdic-harmònic.

Il·lustració 3: Sergey Malov, intèrpret del violoncel d'espatlla en posició.

Extreta de la font: FUNDACIÓN JUAN MARCH. [en línia]. Disponible a: <https://www.march.es/es/madrid/concierto/rarezas-instrumentales-violonchelo-da-spalla>.

És important entendre que si se'ls anomena instruments d'espatlla és perquè no es toquen en la mateixa posició que els de gamba o que els de braç a causa de les seves grans proporcions. L'intèrpret i lutier Dmitry Badiarov ha fet molta recerca històrica sobre aquests instruments i la relació amb els seus semblants, com la viola pomposa, esmentada anteriorment. D'això n'ha acabat deduint que en el seu moment es deuen tocar subjectats amb una corretja al coll i recolzats sobre el pit, a la il·lustració 3 podeu veure-ho amb més claredat.²⁰

---

²⁰ BADIAROV, Dmitry. The Galpin Society Journal, 60, p. 121 – 145, *The Violoncello, Viola da Spalla and Viola Pomposa in Theory and Practice* [en línia], 2007 [Consulta: desembre 2021]. Disponible a: https://badiarovviolins.com/PDF/GSJ60_121-145_Badiarov.pdf.

4.2.3. Família de les violes de gamba

En aquest subapartat descriuré i anomenaré a aquells instruments que s'assemblin pel nom al violí baríton o en quant a forma o registre, però que es toquen entre les cames; altrament dit instruments de gamba.

N'és un bon exemple l'instrument anomenat *baryton*, aquest és molt similar a una viola de gamba i es toca en la mateixa posició, però es caracteritza per dur cordes simpàtiques, el podem situar històricament al segle XVIII. El principal element de confusió és el seu nom pràcticament idèntic però amb la distinció de que no es tracta d'un violí baríton sinó que simplement s'anomena baríton i de moltes altres maneres: *baryton*, *baritone*, *barydon*, *paradon*, *paridon*, *pariton*, *viola di bardone* o bé *viola di bordone*.²¹

Al llarg dels anys la matèria d'estudi que implica la física del so i les dimensions i propietats del violí també han provocat que s'originessin noves creacions que podien portar a haver d'emprar noms que ja eren utilitzats per referir-se a un instrument concret. És el cas de la família de l'octet de violins, anomenada també com la nova família de violins. A la dècada dels cinquanta, seixanta i setanta als Estats Units d'Amèrica i concretament a Bennington, Vermont, la lutier Carleen Hutchins conjuntament amb la Catgut Acoustical Society of America van dur a terme la seva ideació i construcció.²² Va implicar una dècada tenir el primer octet de violins construït, aquests mantenien timbre i proporcions del violí convencional, corregia els desequilibris acústics de la família tradicional del violí i s'estenia fins a set octaves de registre. Exposo dues il·lustracions per tal de veure-la representada acompanyada de la seva constructora i un esquema per entendre les seves afinacions.²³

---

²¹ OXFORD MUSIC ONLINE. *Baryton* [en línia]. Julie Anne Sadie i Terence M. Pamplin, 2001 [Consulta: novembre 2021]. Disponible a:

<<https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000002188?rskkey=mLUaDZ&result=2>>.

²² THE NEW VIOLIN FAMILY ASSOCIATION, INC. The Eight New Violins [en línia]. The Hutchins Consort, 2004 – 2012 [Consulta: novembre 2021]. Disponible a: <<https://nvfa.org/eight.html>>.

²³ THE NEW YORK TIMES. *Carleen Hutchins* [en línia]. Margalit Fox, agost 2008 [Consulta: novembre 2021]. Disponible a: <<https://www.nytimes.com/2009/08/09/arts/music/09hutchins.html>>.

convencional se li assigna el nom de violí baríton. Per tant, quan ens referim a la nova família de violins hem de tenir present que per tal de poder dir-li violí a cada un dels instruments proporcionals van atorgar noms ja existents amb afinacions també existents de manera diferent a la convencional, fet que entortolliga encara més la situació, malgrat tenir una bona justificació. Un altre fet rellevant és que tots dos instruments esmentats, el violí baríton i el tenor d'aquesta família, es toquen en la posició d'un violoncel, entre les cames, això també els diferencia de l'instrument tractat en aquest treball.

4.3. Classificació de variants

Aquest apartat doncs persegueix l'objectiu de posar ordre i classificar els diferents tipus de violins barítons que puguem trobar i dedicar també una secció a aquells instruments diferents a aquest que s'hagin desenvolupat al llarg del segle XX i XXI i que estiguin relacionats amb el propòsit i objectiu de creació i existència del violí baríton, arribar a registres greus amb un instrument amb mides semblants a les d'un violí convencional.

4.3.1. Violins barítons fets a mida

Aquests son tots aquells instruments que gaudeixen de més originalitat i, en un principi, de més qualitat sonora, ja que estan fets a propòsit per complir la funció que se'ls hi adjudica i això comporta que gaudeixin d'unes característiques úniques dissenyades expressament per exercir com a violins barítons. És un àmbit amb poca demanda en l'actualitat per part de la comunitat d'intèrprets i això implica que hi hagi molt pocs constructors especialitzats que es dediquin avui en dia a produir aquests instruments, per anomenar-ne alguns podem citar els noms de Fiddarci Lutherie, Tim Phillips, David Rivinus o Don Rickert.

4.3.2. Violins o violes convencionals adaptades per exercir de violins barítors

Aquests són instruments que han estat creats inicialment amb un altre propòsit, com el títol indica. Són violins o violes que se'ls hi posen cordes de major calibre creades a propòsit i aleshores esdevenen violins o violes octavades, una octava inferior. Un cas que encara no he pogut presenciar personalment és el d'una viola amb cordes afinades una octava inferior de la seva afinació habitual però també ens hi podem trobar, per tant, per ser més exactes hauríem de dir violins octavats i violes afinades com un violí baríton. Aquests instruments necessiten alguns ajustos per tal de sonar al màxim de les seves capacitats i donar una bona resposta a les freqüències greus, ho són per exemple les cordes de major calibre, un pont de major grossor per tal de donar concordança al major calibre de les cordes i també una modificació a la selleta, l'altre part de l'instrument on les cordes hi recolzen. Cal fer esment en aquest apartat que Antonio Stradivari va perfeccionar el model de construcció del violí convencional però abans d'aquest model van existir molts altres tipus de violins predominants que obtenien resultats diferents i un d'aquests models de construcció gaudia d'una caixa de ressonància més grossa, aproximadament entre cinc i deu centímetres cúbics més. Aquest model era construït per Giovanni Paolo Maggini a la ciutat de Brescia.²⁴ I precisament les recreacions d'aquest model, que tenen una caixa de ressonància més ampla, compleixen millor que un violí convencional al ser afinats com un violí baríton i adequats pel propòsit.²⁵ Aquest apartat no gaudeix d'una llista exclusiva de professionals que s'hi dediquin exclusivament, ja que qualsevol lutier pot encarregar-se de dur-ho a terme, ja que es tracta d'una sèrie d'ajustos prou simples, no pas de construir un instrument des de zero.

---

²⁴ RARE VIOLINS OF NEW YORK. *Viola G. P. Maggini* [en línia]. [Consulta: Desembre 2021]. Disponible a: <<https://www.rareviolins.com/currently-available/violas/gp-maggini-nodefieldidentifier/a-2040>>.

²⁵ BARITONE FIDDLES. *Types of Octave Fiddles* [en línia]. 2009 [Consulta: desembre 2021]. Disponible a: <<https://www.baritonefiddles.com/>>.

4.3.3. Violins barítons elèctrics

Aquest apartat recull tots aquells instruments que no tenen tanta rellevància en quant a construcció ja que la capacitat sonora de l'instrument no depèn únicament de les seves característiques físiques, sinó del fonocaptor que s'hi incorpori, també l'amplificador que s'utilitzi i tot un seguit de condicionants que no es troben en un instrument acústic. Aquests es podrien dividir en dues famílies, els electroacústics i els elèctrics, classificació que és del tot habitual en altres instruments, com per exemple les guitarres. Els primers són aquells que porten un sistema d'amplificació per ser tocats mitjançant l'ús d'un altaveu però també poden ser tocats en acústic, per tant, tenen caixa de ressonància i aquesta condiona el timbre de l'instrument, en canvi els segons, els elèctrics, són aquells que únicament es poden fer sonar mitjançant l'ús d'un altaveu o bé d'un amplificador i per tant, no tenen el condicionant que suposa la caixa de ressonància. Hi ha diverses marques que han produït aquest instrument elèctric o bé electroacústic i són de gran rellevància per al desenvolupament i coneixença actual del violí baríton ja que l'han portat a un estadi fins aleshores desconegut. Un dels problemes que té el violí baríton és la falta de volum i projecció ja que les cordes són d'un calibre molt alt en relació a la seva distància útil, això al estar amplificats passa a ser un problema insignificant per no dir inexistent. Alguns fabricants que han apostat per a aquesta opció són: Barcus Berry, Bridge violins, Zeta i Violectra.

I per anar posant punt i final a la recerca de l'apartat m'agradaria dedicar una secció a aquells instruments que no són violins barítons però que busquen i persegueixen donar sortida als mateixos plantejaments inicials d'aquest.

4.3.4. Violins de cinc, sis i set cordes acústics, electroacústics o elèctrics

En aquesta classificació s'hi inclouen tots aquells instruments que es consideren violins per les seves dimensions i tessitura però que gaudeixen de més cordes que un violí tradicional o un violí baríton i per tant, d'un registre més ampli. Al

llarg del segle XX i XXI els violins barítons han evolucionat però també hi ha hagut molts lutiers que s'han centrat en fer créixer i perfeccionar la matèria que implica poder construir un instrument amb capacitats sonores comparables a les d'un violí convencional però amb unes capacitats en quant a registre sonor molt més amples ja que ens permeten tenir els aguts d'un violí però també els greus d'una viola o fins i tot d'un violoncel en un sol instrument. Les cordes addicionals solen estar afinades per quintes descendents successivament, és a dir, la cinquena corda correspon a un do_2 , la sisena a un fa_1 i la setena a un sib_0 . Documentaré a continuació una llista de noms de lutiers de renom internacional que es dediquen professionalment a construir aquests instruments: Eric Aceto, Barry Dudley, Eric Jensen, Violectra, Electric Violin Lutherie, Zeta, Yamaha, Barcus Berry, Brdige violins, Ns Design, Aurora, 3dvarius, GF electric strings, Cantini electric violins, Fourness Violins, Wood Violins, Jordan Violins, MSI Violins, Stratton Violins, The Realist, Fortevio, Elvari, EJT Violins, Cantini i molts més.²⁶

4.3.5. Conclusions de l'apartat

Avui en dia el violí baríton ocupa una posició tímida i amb poca visibilitat dins el panorama musical actual, hi ha pocs intèrprets que n'hagin fet ús i també hi ha pocs fabricants d'instruments; lutiers, o fabricants d'accessoris; com poden ser les cordes, que han d'estar fetes a mida per a l'instrument al ser d'un calibre especial. Precisament tenen una gran importància totes les marques i indústries que al llarg del segle XX i XXI han decidit emprendre accions respecte l'instrument referint-s'hi amb aquest nom, com poden ser la fabricació i la venda de l'instrument en qüestió o la fabricació de cordes i accessoris, també per a violins normals i així crear-ne adaptacions fàcils i ràpides de dur a terme pel mateix consumidor. Les marques de cordes més rellevants al parlar del violí baríton són D'addario Helicore Octave Violin²⁷, Super-Sensitive Perlon

---

²⁶ ELECTRIC VIOLIN SHOP. *Violins* [en línia]. [Consulta: gener 2022]. Disponible a: <<https://www.electricviolinshop.com/violins.html>>.

²⁷ D'ADDARIO. *D'addario Helicore Octave Violin* [en línia]. [Consulta: gener 2022]. Disponible a: <<https://www.daddario.com/products/orchestral/violin/helicore-octave-violin/helicore-octave-violin-string-set-44-scale-medium-tension/>>.

Sensicore²⁸ i Thomastik Superflexible.²⁹ És de gran ajuda pel desenvolupament de l'instrument que hi hagi marques reconegudes internacionalment a nivell comercial que produeixin i abasteixin la demanda d'aquest tipus de cordes, ja que si no ho fessin, s'haurien de fer a mà expressament com explicava fa uns anys el violinista nord-americà Darol Anger, que adaptava cordes de violoncel pel seu violí baríton, en un article de la seva pàgina web³⁰.

I per a concloure aquest apartat històric vull fer esment de la importància que han tingut els segles XX i XXI en la creació, en el desenvolupament i en l'ampliació de coneixements respecte a aquest instrument, el violí baríton. I que de la mateixa manera que al llarg d'aquest període s'ha desenvolupat tant el coneixement teòric com acústic de l'instrument també s'ha arribat a moltes confusions respecte al nom que se li ha d'atribuir i necessiten arribar a un desenllaç comú. És de gran importància tenir present que el nom de violí baríton i l'instrument que representa és quelcom que ha evolucionat i que avui en dia, al segle XXI, es refereix a una cosa que probablement temps enrere era ben diferent, no tots els instruments perduren en la història sense patir evolucions i canvis. Espero doncs que dedicar el meu treball final de grau a aquest tema en concret contribueixi, per poc que sigui, a l'avenç i al desenllaç de problemàtiques avui en dia existents al respecte, que ajudi a que s'estengui l'existència de l'instrument i que tant de bo en un futur sigui més reconegut per la comunitat de músics i pel sector musical en general.

4.4. Guia pràctica per a la construcció del violí baríton

Doncs aquest es tracta de l'últim subapartat de l'apartat quatre i hagués estat del tot impossible dur-lo a terme sense l'ajuda i el suport que han suposat les entrevistes a lutiers. És un apartat que s'enfoca a poder elaborar una breu guia pràctica per si algú necessita o desitja poder tenir un violí baríton, amb això doncs

---

²⁸ SUPER-SENSITIVE. *Super-Sensitive Perlon Sensicore* [en línia]. [Consulta: gener 2022]. Disponible a: <<https://supersensitive.com/violin.html>>.

²⁹ THOMASTIK. *Thomastik superflexible* [en línia]. [Consulta: gener 2022]. Disponible a: <<https://www.thomastik-infeld.com/en/products/orchestral-strings/violin/superflexible>>.

³⁰ ANGER, Darol. *Another Voice: The Baritone Violin* [en línia]. 1992 [Consulta: desembre 2021]. Disponible a: <<https://web.archive.org/web/20060615114923/http://darolanger.com/bariton.html>>.

poso una mica més fàcil aquest procés, a vegades molt desconegut i sense un objectiu i intencions clares tant per part dels músics com dels lutiers.

4.4.1. Violins, violes o altres instruments per a ser adaptats

En general tots aquells instruments que s'hagin d'adaptar han de tenir una bona resposta a les freqüències greus i també una gran capacitat sonora. Així doncs, hem de buscar quelcom que pugui donar com a resultat tímbric una projecció i sonoritat semblant a la d'un violí convencional, però tenint sempre en compte que si no ho fem amb un cos proporcional a aquest poder aconseguir això és físicament impossible. Dit d'una altra manera, es fa quasi impossible donar una resposta a les freqüències tant greus del violí baríton amb un instrument amb una caixa de ressonància amb tant poc aire com la d'un violí convencional. És ben bé portar al límit les capacitats del violí, per tant, és del tot recomanable buscar violins amb una caixa de ressonància amb més aire o saltar directament a buscar violes, petites preferentment, a causa de la major semblança amb les distàncies del violí; o grossa si es donés el cas, tot i que aleshores perdem un dels objectius principals que és mantenir la tècnica apresada de la mà esquerra. Com abans citava, un dels millors models de violí convencional són els Maggini, ja que gaudeixen de més caixa de ressonància.

Aquests instruments poden ser adaptats mitjançant les següents modificacions, sempre descrites de forma molt resumida i a grans trets:

- La selleta pot modificar-se per suportar cordes de major calibre, inclús separant una mica les cordes entre si a causa del gran calibre.
- El batedor pot substituir-se per un de nou per tal d'aconseguir més superfície lateral, així donant més espai als dits de la mà esquerra i a les mateixes cordes.
- Al canviar-se el batedor es pot plantejar posar una cunya sota el mànec per tal de canviar-ne la inclinació i així poder alçar més les cordes, fet que

repercutirà en haver de fer servir un pont més alt i gaudir de més tensió a les cordes. Això és quelcom molt interessant ja que un dels problemes que jo trobo actualment als violins barítons que he provat és que la corda sol i a vegades la re tenen poca tensió i acaben sent especialment difícils de fer sonar bé i fins i tot repiquen contra el batedor si es toca fort.

- Disposar d'un pont una mica més gruixut, també més ample per adaptar-se a les cordes de gran calibre i amb curvatura inferior entre les dues potes, característica que es fa servir amb tots els instruments de corda fregada amb un registre greu, ja que permet una millor transmissió del so a la caixa.
- Modificar el cordal per tal d'obtenir freqüència de més qualitat. Les cordes no només vibren del pont a la celleta, també ho fan del pont al cordal, per on no hi passem l'arquet. En instruments històrics podem trobar que es fan servir cordals inclinats per tal de donar diferent allargada a aquesta part de les cordes, donant més distància a les cordes més greus i menys a les agudes de manera proporcional. D'aquesta manera les cordes són més llargues en aquesta part de l'instrument, permetent així més capacitat de vibració. Potser un cordal inclinat o fins i tot un cordal d'un instrument més petit, però això s'ha de mirar amb lupa ja que les cordes que trobem al mercat tenen una longitud determinada i ens podríem trobar amb que no arribessin a enroscar a les clavelles si ens passem.
- Modificacions a l'ànima. Ampliar la seva proporció en relació a freqüències més greus permetent així una millor resposta al registre greu de l'instrument.
- Modificacions a la barra harmònica també en relació a poder respondre millor a freqüències greus.
- Disposar d'un arc preferiblement més proper al d'una viola que no al d'un violí en quant a pes, doncs ha de pesar més que el d'un violí convencional. Una relació molt interessant a tenir també en compte és que les cerres

negres permeten major fricció que les blanques, per tant, es pot dotar també a aquest arquet de cerres negres.

4.4.2. Violins barítors fets a mida

En aquest subapartat em centro doncs en descriure com hauria de ser un instrument fet a mida físicament parlant per tal de poder donar la millor resposta a les freqüències greus del violí baríton. Per a entendre aquest apartat també cal tenir present que en tot moment es lluita per a poder generar el mínim de canvis al músic i a la seva manera de tocar, normalment ja apresada temps enrere.

He tingut la sort de poder rebre molt bona resposta a totes les preguntes que em generava aquest apartat per part dels lutiers entrevistats i també una molt bona predisposició a provar i experimentar en temps futurs per tal de poder donar respostes més definitives i sòlides basades en l'experiència directament aplicada a aquest instrument.

A continuació descriu les possibles característiques amb les que podem crear un instrument funcional i amb la major capacitat sonora possible, sempre amb la incògnita que suposa ser quelcom que no s'ha provat ni s'ha experimentat de primera mà:

- Major volum de la caixa de ressonància, és a dir, fer créixer la caixa de l'instrument tant en allargada, amplada i profunditat; sempre mantenint en la mesura del possible l'allargada de la selleta al pont. Per tant, plantejar eliminar la barbeta i o la costella per així poder disposar de més espai com fa l'anteriorment citat *Oktav Geige*. Al cap i a la fi la distància de l'espatlla a la barbeta és menor que la que ocupa un violí convencional, per tant, es pot jugar molt amb aquest factor.
- Modificació a les efes predeterminades, buscar una posició i forma que s'adeqüi a les freqüències greus. Altres instruments fan servir un orifici amb forma de "C", fet que a vagades es justifica per tal d'adaptar-se a la

forma que tingui l'instrument o també per una pura qüestió estètica. Pot ser quelcom a valorar en funció de la forma que se li doni ja que poder s'hi poden adaptar millor.

- I per acabar, tenir també en compte tot el que s'ha esmentat prèviament a les possibles modificacions per a un violí convencional, així tenint ja tots els factors a favor per tal d'assolir en la mesura del possible el resultat esperat. En el fons, la única diferència entre un instrument adaptat i un fet expressament és que a l'adaptat no l'hi podem modificar el cos de l'instrument i amb un de fet a mida tenim tota llibertat.

Concloc doncs l'apartat amb una gran satisfacció i amb l'esperança de poder portar a terme tot el que s'ha exposat, donant a entendre així que molts aspectes comentats els falta tenir aquesta part pràctica a favor per tal de poder veure la llum i ser desmentides si fos el cas, ja que hi ha moltes coses que ara per ara poden semblar molt útils però sempre surten sorpreses al dur les coses a la pràctica. De ben segur doncs que això només significa l'inici d'una recerca organològica que m'acompanyarà més temps del que aquest treball m'ha exigit en primer lloc.

Gràcies de tot cor Emiliano i David per l'ajuda desinteressada que m'heu facilitat per tal de poder posar cara i ulls a aquest apartat del treball i així donar sortida a una problemàtica existent del sector de músics de corda fregada jazz i moderna.

5. RECORREGUT DISCOGRÀFIC DEL VIOLÍ BARÍTON EN UN ENTORN JAZZÍSTIC

Aquest apartat suposa un recull classificat per artistes i de forma cronològica, en la major mesura possible; dels enregistraments sonors més rellevants que podem incloure dins l'àmbit del violí jazz, fent-ne les anotacions o explicacions pertinents, i també fent esment d'instruments que puguin assemblar-s'hi, com per exemple violins de més de quatre cordes o bé instruments medievals o barrocs sempre amb afinacions més greus a la d'un violí convencional.

Aquest apartat discogràfic va acompanyat d'una llista de reproducció musical de la plataforma Spotify ordenada, sempre que es seleccioni el tipus d'ordre *recently added*, per tal de facilitar l'escolta de tot el material recopilat. Escullo aquesta plataforma per ser la que disposa d'un percentatge més elevat del material documentat, però hi ha discs que no hi són, per tant, s'han d'escoltar a través d'altres mitjans o plataformes i per aquest motiu queden exclosos de la llista.

Hi podem accedir escanejant o clicant a sobre del següent codi QR:

5.1. Harry Lookofsky (1913 – 1998)

Dels primers intèrprets que van utilitzar aquest instrument en enregistraments sonors en l'àmbit del violí jazz van ser Harry Lookofsky i Svend Asmussen.³¹ En Harry Lookofsky és un violinista de clàssica i de jazz nascut als Estats Units d'Amèrica, va dedicar la seva carrera a ser concertista d'orquestra però també tenia una especial atracció per l'estil d'en Joe Venuti i d'altres violinistes de jazz, això el va dur a enregistrar també algun disc de jazz.

El primer enregistrament que citaré es tracta d'un EP³² sota l'autoria de Harry Lookofsky i es titula "*Miracle In Strings*" (1954)³³, és un disc especial ja que es tracta de tota una sèrie d'arranjaments de Quincy Jones³⁴ on la improvisació no té cap paper important ja que tots els solos estan escrits, en Harry hi toca el violí, la viola i el violí baríton i l'Oscar Pettiford³⁵ el violoncel i el contrabaix per tal d'apropar-se al màxim a registres com els del saxo tenor, el trombó o d'altres instruments i formacions típiques de l'estil com la *Big Band*. Es va produir amb l'ajuda de l'edició analògica ja que encara no existia la tecnologia d'enregistrament multipista. Hi toca el violí baríton en els temes titulats *Swinging 'Till The Girls Come Home*, *Leaky Faucet* i *The Little Bandmaster*. També a un altre tema titulat *Fiddle Mambo*, però al estar interpretat amb secció de cordes no s'acaba de distingir bé si es tracta d'un violí baríton o d'una viola.

Més endavant en Harry Lookofsky fa un altre enregistrament en format LP³⁶ titulat "*Stringsville*" (1959)³⁷. També un disc especial ja que es tracta de tota una sèrie d'arranjaments, aquest cop d'en Hank Jones³⁸, Bob Brookmeyer³⁹ i en mateix Harry, on la improvisació tampoc hi té cap paper important ja que tots els

---

³¹ Ídem 32.

³² EP: enregistrament sonor de curta duració d'entre tres a sis pistes.

³³ LOOKOFSKY, Harry (1954). *Miracle in Strings* [Enregistrament sonor]. USA: Epic Records.

³⁴ Quincy Jones: Compositor, arranjador, director i productor musical d'origen nord-americà. (1933)

³⁵ Oscar Pettiford: Contrabaixista, violoncel·lista, compositor i arranjador de jazz d'origen nord-americà. (1922 – 1960).

³⁶ LP: Enregistrament sonor de llarga duració d'entre deu i dotze pistes.

³⁷ LOOKOFSKY, Harry (1959). *Stringsville*. [Enregistrament sonor]. USA: Atlantic Records.

³⁸ Hank Jones: Pianista, arranjador i compositor de jazz d'origen nord-americà. (1918 – 2010).

³⁹ Bob Brookmeyer: Trombonista, pianista, arranjador i compositor de jazz d'origen nord-americà. (1929 – 2011).

solos també estan escrits⁴⁰, Harry hi toca també el violí, la viola i el violí baríton amb l'ajuda altre cop de la mescla multipista analògica. Hi toca el violí baríton als temes titulats *'Round Midnight, Moose The Mooche, I Let A Song Go Out Of My Heart, Little Willie Leaps, Move, Champagne Blues* i *Dancing On The Grave*. En aquests dos primers discs hi ha temes en que no és del tot evident que es tracti d'un violí baríton ja que hi sonen moltes veus a l'hora i no es percep que cap d'ells sobrepassi el límit inferior de registre de la viola i tampoc se sent un mi_3 amb la profunditat d'una corda a l'aire, són les dues úniques maneres d'esbrinar si el que sona es tracta d'un violí baríton o bé que ho posi a la informació addicional de l'enregistrament, al llibret o a la contraportada, i en aquest cas, no és així.

5.2. Svend Asmussen (1916 – 2017)

El tercer enregistrament pertany a l'Svend Asmussen, es tracta d'un violinista de jazz Danès que ens ha deixat un llegat discogràfic admirable a més a més de també cantar, dirigir i compondre. Es tracta d'un dels exponents màxims del violí jazz tradicional europeu del segle XX.

El primer disc que recopilo es titula *"Evergreens"* (1961)⁴¹, en aquest enregistrament es confon altre cop en diversos temes si es tracta d'una viola o d'un violí baríton l'instrument de corda de secció que ocupa la veu més greu, però n'hi ha un on és evident que es tracta d'un violí baríton i es titula *Loch Lomond*, una composició pròpia d'Asmussen.⁴²

Més endavant, també va enregistrar l'àlbum titulat *"European Encounter"* (1962)⁴³. Es tracta d'un disc amb en John Lewis, pianista de l'època Nord-

---

⁴⁰ JON ROSE WEB. *Stringsville Harry Lookofski* [en línia]. [Consulta: gener 2022]. Disponible a: <https://www.jonroseweb.com/c_articles_stringsville.php>.

⁴¹ ASMUSSEN, Svend (1961). *Evergreens*. [Enregistrament sonor]. Suècia: Telefunken Records.

⁴² DISCOGS. *Svend Asmussen – Evergreens* [en línia]. [Consulta: gener 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/release/10549871-Svend-Asmussen-Evergreens>>.

⁴³ ASMUSSEN, Svend; LEWIS, John (1962). *European Encounter*. [Enregistrament sonor]. Suècia: Atlantic Records.

americà que feia temps desitjava poder entrar a estudi amb l'Svend, tal i com explica a la contraportada de l'àlbum.⁴⁴ Hi toca el baríton al tema titulat *New York 19*, composició original d'en John Lewis.

Tot i no ser un disc on puguem escoltar al violí baríton m'agradaria citar-lo, ja que suposa una aproximació per part de la corda fregada als registres greus propis del baríton. En aquest cas l'Svend toca amb una viola en la totalitat de l'àlbum i es tracta d'un disc molt important ja que s'hi troben músics de renom com els violinistes Stéphane Grappelli i Ray Nance i sobretot el pianista Duke Ellington. El disc es titula "*Duke Ellington's Jazz Violin Session*" (1963)⁴⁵.

Aquest enregistrament que documentaré a continuació és una excel·lent mostra sonora per aquest apartat ja que els intèrprets suposen dos dels exponents màxims en l'àmbit, l'Stéphane Grappelli i l'Svend Asmussen, sota el títol de "*Two Of A Kind*" (1965)⁴⁶. Doncs en aquest disc hi podem trobar quatre enregistraments on l'Svend Asmussen hi toca el violí baríton que es titulen: *So Sorry*, *Love Is Back*, *Someone to Watch Over Me* i *Crazy Rhythm*. És un tret diferenciador molt clar i entenedor el fet de que els violins no comparteixin registre, fet que potser vol dir que va estar fet expressament per aquesta funció, és a dir, Asmussen va fer servir el violí baríton en alguns temes per tal de poder diferenciar molt les dues veus i així crear una textura diferent, un acompanyament més greu provoca una primera i segona veu més distanciades i també més clares, ja que no es trepitgen en cap moment.

Més endavant l'Svend Asmussen i l'Stuff Smith, violinista de jazz Nord-americà que també suposa uns dels exponents màxims de l'àmbit, enregistren l'àlbum titulat "*Hot Violins*" (1967)⁴⁷. En aquest disc enregistrat en directe podem escoltar com els dos intèrprets toquen i canten, l'Stuff toca el violí convencional i l'Svend

---

⁴⁴ DISCOGS. *John Lewis & Svend Asmussen – European Encounter* [en línia]. [Consulta: gener 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/release/4981293-John-Lewis-2-Svend-Asmussen-European-Encounter/image/SW1hZ2U6MzY1OTQ1MzA=>>>.

⁴⁵ ELLINGTON, Duke; ASMUSSEN, Svend; GRAPPELLI, Stéphane; NANCE, Ray (1963). *Duke Ellington's Jazz Violin Session*. [Enregistrament sonor]. Fança: Atlantic Records

⁴⁶ ASMUSSEN, Svend; GRAPPELLI, Stéphane (1965). *Two Of A Kind*. [Enregistrament sonor]. Dinamarca: Storyville Records.

⁴⁷ ASMUSSEN, Svend; SMITH, Stuff (1967). *Hot Violins* [Enregistrament sonor]. Dinamarca: Storyville Records.

també, però al tema *Caravan* fa servir el violí baríton, probablement amb el propòsit de diferenciar el seu timbre i registre com comentava anteriorment.

L'any següent torna a entrar a estudi, aquest cop amb el pianista de jazz Suec Jan Johansson i enregistren el disc titulat "*Jazz På Ungerska*" (1968)⁴⁸, que traduït al català vol dir: *Jazz En Hongarès*. En aquest disc a quintet, violí, piano, guitarra, baix i bateria; l'Svend toca el violí baríton a les pistes cinc i vuit, titulades com *Bara en flicka* i *Jag Har Också Haft En Mor*, traduït al català com *Només una noia* i *Jo també he tingut una mare*.

L'any 1972 Svend Asmussen enregistra dos discs conjuntament amb l'Alice Babs⁴⁹ i altres músics. El primer es titula *Äntligen!* (1972)⁵⁰ que traduït al català vol dir: *Per fi!*, podem sentir al violí baríton al tema *The Duke*, que és un exemple perfecte per exposar la dificultat que suposa a vegades distingir si l'instrument es tracta d'una viola o d'un violí baríton, ja que si no utilitza la corda més greu pot passar molt desapercebut. El segon disc es titula *Noak's Ark* (1972)⁵¹ i hi podem trobar al violí baríton a la peça anomenada *Det Villande Havet (Orkester)*, que traduït al català vol dir: *El mar en repòs*.

L'any 1975 l'Svend Asmussen enregistra un disc semblant als dos que he citat a l'iniciar l'apartat d'en Harry Lookofsky, ja que s'hi troben alguns solos escrits d'arranjador i es tracta d'un enregistrament que fa ús de la tecnologia multipista, és a dir, l'Svend toca el violí, la viola i el violí baríton al mateix temps a la gravació. Es tracta d'una col·laboració de l'Svend amb el compositor Christian Schmitz-Steinberg. Toca el violí baríton a totes les cançons del disc, que es compona de repertori clàssic adaptat amb arranjaments moderns de grans compositors com Bach o Beethoven. El disc s'anomena "*Amazing Strings*" (1975)⁵².

---

⁴⁸ ASMUSSEN, Svend; JOHANSSON, Jan (1968). *Jazz På Ungerska* [Enregistrament sonor]. Suècia: Megafon Records.

⁴⁹ Alice Babs: Cantant i actriu de renom internacional i d'origen Suec. Va enregistrar i trepitjar els escenaris amb músics com Svend Asmussen, Duke Ellington o Ulrik Neumann per anomenar-ne alguns. (1924 – 2014).

⁵⁰ ASMUSSEN, Svend; BABS, Alice (1972). *Äntligen!* [Enregistrament sonor]. Suècia: Parlophone Music Sweden AB.

⁵¹ HENRIKSON, Alf; LINDBERG, Nils; ASMUSSEN, Svend; BABS, Alice; MALMJÖ, Jan (1972). *NOAK'S ARK* [Enregistrament sonor]. Suècia: Swedish Society Discofil.

⁵² SCHMITZ-STEINBERG, Christian; ASMUSSEN, Svend (1968). *Amazing Strings* [Enregistrament sonor]. Alemanya: MPS Records.

5.3. Stéphane Grappelli (1908 – 1993)

L'Stéphane Grappelli, de nacionalitat Francesa, es tracta de la màxima referència pel món de la corda fregada jazz. Ha estat un dels violinistes de jazz tradicional més valorat pel públic d'arreu del món. Va saltar a la fama amb el *Quintette du Hot Club de France*, on compartia escenari amb el reconegut guitarrista Django Reinhardt. Normalment preferia quedar-se al registre agut i no ha fet servir en gaires ocasions el violí baríton, però sí, podem trobar enregistraments on el fa servir i a més a més tenim el privilegi de poder-ne escoltar un d'ells en format d'àudio i en format de [vídeo a través d'internet](#), minut (34:40").⁵³ El primer disc es tracta d'una col·laboració conjunta amb en Jean-Luc Ponty sota el títol de "*Jean-Luc Ponty – Stéphane Grappelli*" (1973)⁵⁴. Podem veure com en aquest als crèdits de l'àlbum s'hi indica l'aparició del violí baríton però al escoltar-ho podem veure-hi possibles errors, se li atribueix un violí baríton a en Ponty en temes on si hi ha veritablement un violí baríton, no s'aprecia pas.⁵⁵ El tema on sí que hi podem sentir clarament un violí baríton per part d'en Grappelli, diferenciat d'en Ponty pel seu estil característic, es titula *Valerie*.

Al segon disc, com abans comentava, podem sentir i veure el violí baríton per part de Grappelli, s'anomena igual que el vídeo abans citat, "*Live In San Francisco*" (1982)⁵⁶. També podem apreciar al vídeo que el violí baríton que fa servir es tracta d'un violí de la marca Barcus Berry i concretament el model Violectra, que va començar sent un model de la casa associat al violí baríton, però amb el temps ha esdevingut una marca pròpia i independent de Barcus Berry. Es tracta d'un violí electroacústic que ja no es fabrica i que constava de caixa de ressonància però també d'un sistema d'amplificació incorporat. Els temes on podem sentir-lo es titulen *Here There and Everywhere* i *Saint Louis Blues*.

---

⁵³ YOUTUBE. *Live in San Francisco Stéphane Grappelli (34:40")* [en línia]. [Consulta: febrer 2022]. Disponible a: <https://www.youtube.com/watch?v=P_lrTmLknNA&ab_channel=ElArteDelViol%C3%ADn>.

⁵⁴ GRAPPELLI, Stéphane; PONTY, Jean-Luc (1973). *Jean-Luc Ponty – Stéphane Grappelli* [Enregistrament sonor]. França: Disques Festival label/America Records.

⁵⁵ DISCOGS. *Jean-Luc Ponty – Stéphane Grappelli* [en línia]. [Consulta: febrer 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/master/283733-Jean-Luc-Ponty-St%C3%A9phane-Grappelli-Featuring-Maurice-Vander-Philippe-Catherine-Tony-Bonfils-Andre-Ce>>.

⁵⁶ GRAPPELLI, Stéphane (1982). *Live In San Francisco* [Enregistrament sonor]. USA: Storyville Records.

5.4. Jean-Luc Ponty (1942)

En Jean-Luc Ponty, de nacionalitat Francesa tot i residir gran part de la seva vida als Estats Units d'Amèrica és considerat un dels deixebles de l'Stephane Grappelli i una de les eminències del violí jazz modern, reconegut internacionalment per les seves composicions i l'èxit que van tenir a la dècada dels 70. Ha compartit escenari amb figures de renom com Frank Zappa, George Duke, Stanley Clarke, Al Di Meola, Tonny Williams o Billy Cobham entre molts d'altres, gaudeix doncs d'una discografia molt i molt extensa.

El primer àlbum d'en Jean-Luc que inclouré a l'apartat es titula "*King Kong*" (1970)⁵⁷. Hi podem trobar una mostra d'en Jean-Luc Ponty tocant el violí baríton, que es tracta del mateix instrument anteriorment citat en l'àlbum d'en Grappelli, el Barcus Berry Baritone Violectra. Podem veure com als crèdits del disc hi posa que apareix el baríton en quatre de les sis peces que el componen: *King Kong*, *Idiot Bastard Son*, *Twenty Small Cigars*, *America Drinks And Goes Home*.⁵⁸ Com en altres casos, hi ha temes on s'aprecia la presència del violí baríton de manera clara, ja que s'hi sent el seu registre greu característic, però en d'altres temes no. On s'aprecia millor el violí baríton és a *King Kong* i *Twenty Small Cigars*.

Aquell mateix any en Ponty viatja a la ciutat Japonesa de Tòquio per enregistrar juntament amb el pianista Masahiko Sato l'àlbum titulat "*Astrorama*" (1970)⁵⁹. Podem sentir el violí baríton al primer tema titulat *Golden Green*, composició pròpia d'en Ponty i que ha enregistrat en més d'una ocasió en altres àlbums. Malauradament el disc no s'ha pogut incloure a la llista d' Spotify ja que només està disponible a Youtube.⁶⁰

---

⁵⁷ PONTY, Jean-Luc (1970). *King Kong* [Enregistrament sonor]. USA: World Pacific / Liberty.

⁵⁸ DISCOGS. *King Kong* [en línia]. [Consulta: febrer 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/release/14586413-Jean-Luc-Ponty-King-Kong-Jean-Luc-Ponty-Plays-The-Music-Of-Frank-Zappa>>.

⁵⁹ PONTY, Jean-Luc; SATO, Masahiko (1970). *Astrorama* [Enregistrament sonor]. Japó: Toshiba Musical Industries.

⁶⁰ YOUTUBE. *Jean-Luc Ponty and Masahiko Sato – Astrorama* [en línia]. [Consulta: abril 2022]. Disponible a: <https://www.youtube.com/watch?v=UZTTaLeWe40&t=2s&ab_channel=TerminalPassage>.

Al cap de dos anys en Ponty torna a entrar a estudi amb el violí baríton, en aquest cas no ho trobem documentat als crèdits del vinil. L'àlbum es titula “*Open Strings*” (1972)⁶¹ i hi podem sentir el violí baríton al primer tema anomenat *Flipping, Pt. 1*. El fet de no trobar informació al respecte als crèdits implica haver de fer una escolta igual d'exhaustiva, ja que com anteriorment en altres discs ha passat, la informació inclosa als llibrets dels àlbums no té perquè ser fiable al cent per cent. Tenim la sort de poder gaudir d'un [enregistrament de vídeo](#) del mateix any de publicació on hi sentim interpretada en directe la composició que dona títol al disc, *Open Strings*. Hi figuren intèrprets diferents però incomparables com en Tony Williams a la bateria i l'Stanley Clarke al contrabaix. Al mateix vídeo hi podem veure un violí convencional, que en aquest cas el distingim pel seu registre i timbre diferent però també perquè el violí baríton és negre i el violí convencional té aspecte de fusta natural.⁶²

De l'any 1972 també trobem un altre [enregistrament en directe](#) d'en Ponty a la ciutat Alemanya d'Hamburg. Es tracta d'un vídeo on només s'hi escolta una composició titulada *Circles*. Ponty fa servir un violí convencional al principi del tema i aproximadament cap a la meitat del vídeo canvia de violí i agafa el violí baríton per fer el solo, com abans deia, es diferencien molt bé visualment un de l'altre ja que són de colors diferents, el violí baríton és negre.⁶³

L'any següent en Jean-Luc Ponty va enregistrar l'àlbum abans ja citat en que col·labora amb el violinista Stéphane Grappelli, “*Jean-Luc Ponty – Stéphane Grappelli*” (1973)⁶⁴. Als crèdits d'aquest disc podem trobar un exemple clar d'informació poc fiable. S'hi indica que Ponty fa ús del violí baríton a les peces *Golden Green* i *Violin Summit, No. 2*,⁶⁵ però hi sentim un violí elèctric o bé acústic

---

⁶¹ PONTY, Jean-Luc (1972). *Open Strings* [Enregistrament sonor]. Alemanya: MPS Records.

⁶² YOUTUBE. *Jean-Luc Ponty Live in France 1972* [en línia]. [Consulta: abril 2022]. Disponible a: <https://www.youtube.com/watch?v=h9Ndr5Wl6aY&ab_channel=Jazz%C2%B3%2B>.

⁶³ YOUTUBE. *Jean-Luc Ponty Live in Hamburg 1972* [en línia]. [Consulta: abril 2022]. Disponible a: <https://www.youtube.com/watch?v=9ycVKboQhrU&ab_channel=WelcometotheConcert%21>.

⁶⁴ Ídem 53.

⁶⁵ Ídem 54.

carregat d'efectes sonors, tals com el *Wah Wah*⁶⁶, que no fa ús del registre greu exclusiu del violí baríton, per tant, no queda clar si realment ho és o no.

Al mateix any en Ponty després d'haver gravat la música d'en Frank Zappa al disc abans citat *King Kong*, entra a estudi amb The Mothers of Invention, banda musical dirigida pel mateix Zappa i enregistren l'àlbum "*Over-Nite Sensation*" (1973)⁶⁷. Als crèdits podem veure com Jean-Luc Ponty hi toca el violí baríton.⁶⁸ És un disc que s'escapa de la línia estilística ja que s'apropa més al rock, però podríem catalogar-lo també com a jazz-rock. Als crèdits però no ens indica a quins temes s'hi pot escoltar el baríton, escoltant-los només puc dir amb seguretat que apareix al tema titulat *Fifty-Fifty* on Ponty hi fa un solo cap al minut (02:36"). D'aquest any, el 1973, també podem gaudir d'un [enregistrament de vídeo](#) en una actuació juntament amb Zappa i la banda The Mothers of invention on Ponty hi fa un solo amb el violí baríton.⁶⁹

L'any 1974 en Ponty passa formar part de la *Mahavishnu Orchestra*, que es traca d'una formació que buscava la fusió del jazz i el rock i que també pot classificar-se en quant a estil com a jazz fusió, rock instrumental o rock progressiu. L'àlbum es titula "*Apocalypse*" (1974)⁷⁰ i als crèdits hi podem veure com en Ponty hi toca el violí baríton.⁷¹ Però com en altres ocasions, no indica a quins temes. El podem sentir clarament al primer tema, *Power of Love*, i també al segon, *Vision Is a Naked Sword*; tot i que també s'hi sent un violí convencional.

El següent any en Ponty torna a enregistrar amb la *Mahavishnu Orchestra* i ho torna a fer amb violí convencional i violí baríton. L'àlbum es titula "*Visions of the Emerald Beyond*" (1975)⁷². Altra vegada als crèdits no indica a quins temes fa

---

⁶⁶ Wah Wah: Efecte sonor que consisteix en un filtre passa baixos que té una freqüència de tall variable, quan aquesta freqüència passa d'un valor baix a un d'alt produeix un so semblant al de la veu humana pronunciant la paraula "uuaa", d'aquí el seu nom.

⁶⁷ ZAPPA, Frank (1973). *Over-Nite Sensation* [Enregistrament sonor]. USA: Discreet records.

⁶⁸ DISCOGS. *Over-Nite Sensation* [en línia]. [Data de consulta: febrer 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/release/8756003-The-Mothers-Over-nite-Sensation>>.

⁶⁹ YOUTUBE. *Jean-Luc Ponty solo. Live in Stockholm, 21 August 1973* [en línia]. [Consulta: abril 2022]. Disponible a: <https://www.youtube.com/watch?v=r_orXjCH3FM&t=1s&ab_channel=stillspooky>.

⁷⁰ MAHAVISHNU ORCHESTRA (1974). *Apocalypse* [Enregistrament sonor]. USA: Columbia.

⁷¹ DISCOGS. *Apocalypse* [en línia]. [Data de consulta: febrer 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/release/10069929-Mahavishnu-Orchestra-With-The-London-Symphony-Orchestra-Michael-Tilson-Thomas-Apocalypse>>.

⁷² PONTY, Jean-Luc (1975). *Visions of the Emerald beyond* [Enregistrament sonor]. USA: Columbia.

servir cada instrument,⁷³ fent una escolta analítica podem dir que hi toca el violí baríton als següents temes: *Eternity's Breath, Pt.1* i *Pastoral*. Deixant de banda els temes on sembla que hi toqui un violí de cinc o sis cordes, o bé hi fa servir un pedal octavador, fet que provoca que s'assembli molt al registre d'un violí baríton, ho escoltem als temes: *Eternity's Breath, Pt.2*, *Lila's Dance* i *Faith*.

I just és en aquesta època on crec que cal fer una petita explicació per aclarir possibles dubtes. En Ponty comença a posar al crèdits dels discs que hi toca un instruments anomenat Violectra, en comptes de Baritone Violectra. Això ens indica el que comentava anteriorment, que Violectra passa a ser una marca independent de violins elèctrics i deixa de referir-se al model de violí baríton de la marca Barcus Berry. En podem trobar dos clars exemples als discs que va enregistrar els següents anys: "*Upon The Wings Of Music*" (1975)⁷⁴ i "*Aurora*" (1976)⁷⁵. Podem observar a les contraportades i als crèdits la informació que en deixa constància del primer disc⁷⁶ i del segon⁷⁷. En aquests dos discs podem trobar peces que poden semblar estar interpretades amb un violí baríton pel seu registre i en molts d'altres discs posteriors també, però aquí Jean-Luc ja començava a utilitzar violins de cinc cordes fet que posa en dubte l'existència del violí baríton. També comentar que d'aquest instrument, el Baritone Violectra, es documenta com la seva primera gravació un enregistrament dut a terme pel seu mateix constructor John Berry l'any 1963 per tal d'ensenyar les seves característiques de registre i timbre, però no he aconseguit escoltar-lo i així poder documentar-lo com a tal.⁷⁸

Seguint classificant la seva discografia de manera cronològica, al mateix any que l'últim disc citat torna a entrar a estudi per gravar un altre àlbum de la seva època daurada com a intèrpret. En aquest cas es tracta de "*Imaginary Voyage*" (1976)⁷⁹.

---

⁷³ DISCOGS. *Visions of the Emerald Beyond* [en línia]. [Data de consulta: març 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/release/726621-Mahavishnu-Orchestra-Visions-Of-The-Emerald-Beyond>>.

⁷⁴ PONTY, Jean-Luc (1975). *Upon The Wings Of Music* [Enregistrament sonor]. USA: Atlantic.

⁷⁵ PONTY, Jean-Luc (1976). *Aurora* [Enregistrament sonor]. USA: Atlantic.

⁷⁶ DISCOGS. *Upon The Wings Of Music* [en línia]. [Data de consulta: febrer 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/release/3524819-Jean-Luc-Ponty-Upon-The-Wings-Of-Music>>.

⁷⁷ DISCOGS. *Aurora* [en línia]. [Data de consulta: febrer 2022]. Disponible a:

<<https://www.discogs.com/es/release/1585667-Jean-Luc-Ponty-Aurora>>.

⁷⁸ MEMIM ENCYCLOPEDIA. *Violectra* [en línia]. [Data de consulta: abril 2022]. Disponible a: <<https://memim.com/violectra.html>>.

⁷⁹ PONTY, Jean-Luc (1976). *Imaginary Voyage* [Enregistrament sonor]. USA: Atlantic.

En aquest cas als crèdits només hi figuren violins acústics i elèctrics, el plural inclou doncs al violí baríton.⁸⁰ Podem sentir clarament el baríton al tema titulat *Wandering on the Milky Way – Violin Solo*, en d'altres peces pot haver estat utilitzat en moments concrets, per registre hi encaixaria.

L'any següent en Ponty enregistra el disc "*Enigmatic Ocean*" (1977)⁸¹, l'any següent enregistra "*Cosmic Messenger*" (1978)⁸² i després "*A Taste For Passion*" (1979)⁸³, tres àlbums on als crèdits hi figura el mateix que a l'*Imaginary Voyage*, violins acústics i elèctrics o bé violins elèctrics. Això deixa un gran interrogant al respecte. En tots ells hi ha temes on es fan servir registres propis del violí baríton però molt probablement es tracta de violins de cinc cordes o més ja que no passen del registre de la cinquena corda, un do₂. A la portada del disc *A Taste For Passion* podem veure un dels violins de cinc cordes.⁸⁴

Quatre anys després torna a entrar a estudi amb el violí baríton, l'àlbum s'anomena "*Mystical Adventures*" (1982)⁸⁵. Podem sentir clarament el baríton als següents temes: *Mystical Adventures (Suite) Pt. V* i a la cançó versionada d'Stevie Wonder titulada *As*. En aquest segon tema hi escoltem quasi tota l'estona un violí de cinc cordes però a la segona meitat del tema podem escoltar com canvia l'instrument i passa a ser violí baríton, només pel solo. La contraportada del disc també ens ajuda a confirmar de que sí, es tracta d'un violí baríton.⁸⁶

A partir d'aquests anys, a principis dels anys vuitanta, en Jean-Luc Ponty deixa de fer servir el violí baríton a causa d'incorporar al seu equipament violins de cinc cordes i fins i tot violins midi de cinc i sis cordes.

---

⁸⁰ DISCOGS. *Imaginary Voyage* [en línia]. [Data de consulta: març 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/release/7572348-Jean-Luc-Ponty-Imaginary-Voyage>>.

⁸¹ PONTY, Jean-Luc (1977). *Enigmatic Ocean* [Enregistrament sonor]. USA: Atlantic.

⁸² PONTY, Jean-Luc (1978). *Cosmic Messenger* [Enregistrament sonor]. USA: Atlantic.

⁸³ PONTY, Jean-Luc (1978). *A Taste For Passion* [Enregistrament sonor]. USA: Atlantic.

⁸⁴ DISCOGS. *A Taste For Passion* [en línia]. [Data de consulta: abril 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/release/1584805-Jean-Luc-Ponty-A-Taste-For-Passion>>.

⁸⁵ PONTY, Jean-Luc (1982). *Mystical Adventures* [Enregistrament sonor]. USA: Atlantic.

⁸⁶ DISCOGS. *Mystical Adventures* [en línia]. [Data de consulta: abril 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/master/25334-Jean-Luc-Ponty-Mystical-Adventures>>.

5.5. Michał Urbaniak (1943)

En Michał Urbaniak és un violinista, saxofonista i intèrpret del Lyricon d'origen Polonès contemporani a en Jean-Luc Ponty reconegut també per la seva aportació musical i discogràfica al món de la corda fregada de jazz modern. Va compartir escenari amb músics de renom com poden ser Michael Brecker, Miles Davis, Marcus Miller, Billy Cobham o el violinista Zbigniew Seifert entre d'altres.

D'en Michał Urbaniak podem trobar que va fer servir el violí baríton a la mateixa època en que Jean-Luc Ponty feia ús del model de violí baríton de Violectra de Barcus Berry. N'és un exemple el disc "*We'll Remember Komeda*" (1973)⁸⁷ el sentim als temes *Oh My Sweet European Home* i a *Rosemary's Baby*. Com a tret característic d'aquest disc comentar que hi col·labora l'Zbigniew Seifert, violinista de referència d'origen polonès, com en Michał. Els dos hi toquen el violí i el saxo.⁸⁸

També el fa servir al disc del mateix any "*Moving South*" (1973)⁸⁹ als temes *Bożena* i *Piasek (Sand)*.

Al mateix any també enregistra l'àlbum en directe "*Michał Urbaniak Constellation*" (1973)⁹⁰. Hi podem sentir el violí baríton al segon tema, *Spokój*, i a l'últim, *Theme*.

També el sentim al darrer disc que enregistra al mateix any, "*Inactin*" (1973)⁹¹, als temes *Alu*, *Ekim*, *Silence* i *Fall*. La informació dels crèdits corrobora que també es tracta del Barcus Berry Baritone Violectra.⁹²

---

⁸⁷ URBANIAK, Michał (1973). *We'll Remember Komeda* [Enregistrament sonor]. GER: MPS Records.

⁸⁸ DISCOGS. *We'll Remember Komeda* [en línia]. [Data de consulta: abril 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/release/2295774-Seifert-Sta%C5%84ko-Urbaniak-Dudziak-Dyl%C4%85g-Well-Remember-Komeda>>.

⁸⁹ URBANIAK, Michał (1973). *Moving South* [Enregistrament sonor]. PL: Polskie Nagrania Muza Records.

⁹⁰ URBANIAK, Michał (1973). *Michał Urbaniak Constellation* [Enregistrament sonor]. PL: Polskie Nagrania Muza Records.

⁹¹ URBANIAK, Michał (1973). *Michał Urbaniak Group - Inactin* [Enregistrament sonor]. GER: Eurocord Records.

⁹² DISCOGS. *Michał Urbaniak Group - Inactin* [en línia]. [Data de consulta: abril 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/master/496184-Michal-Urbaniak-Group-Inactin>>.

Un any després torna a entrar a estudi per enregistrar l'àlbum titulat "*Fusion*" (1974)⁹³, en aquest disc podem sentir el baríton als temes *Impromptu* i *Deep Mountain*.

A partir d'aquests anys en Michał, igual que passa amb en Ponty, comença a fer servir altres instruments que substitueixen al violí baríton, com poden ser els violins de cinc cordes, els violins elèctrics, el vi-tar violin, el Lyricon o els sintetitzadors.

5.6. Jerry Goodman (1949)

En Jerry Goodman és un violinista Nord-americà reconegut per la seva trajectòria amb bandes que van suposar un abans i un després en el gènere de fusió jazz-rock com poden ser The Flock i la Mahavishnu Orchestra. També reconegut per ser un violinista que ha fet servir gran part de la seva vida violins elèctrics i també per haver exercit com a músic d'estudi.

Podem sentir el violí baríton al disc de la Mahavishnu Orchestra, abans citada amb en Jean-Luc Ponty ja que va ser qui li va agafar el relleu, titulat "*The Lost Trident Sessions*" (1973)⁹⁴ als temes *Trilogy* i *I Wonder*. Com a característica rellevant d'aquest disc comentar que es tracta d'un àlbum que va romandre en l'anonimat vint-i-sis anys a l'arxiu de la discogràfica a causa de les altes expectatives dels membres de la banda, que no van veure clara la seva publicació com a tercer disc de la formació. Per això es va publicar a l'any 1999 i inclou al seu nom l'estudi on es va enregistrar, els estudis Trident. De fet, només un tema va veure la llum per primer cop a l'any 1999, *John Song #2*, ja que els altres temes, *Dream*, *Trilogy* i *Sister Andrea*; ja havien estat publicat en altres àlbums diferents de la formació i també els temes *Steppings Tones* i *I Wonder* per part d'en Jerry Goodman al següent disc que citaré.⁹⁵ També remarcar que

---

⁹³ URBANIAK, Michał (1974). *Fusion* [Enregistrament sonor]. PL: Polskie Nagrań Muza Records.

⁹⁴ MAHAVISHNU ORCHESTRA (1973). *The Lost Trident Sessions* [Enregistrament sonor]. USA: Columbia.

⁹⁵ EL VERGEL DE LAS MUSICAS. *Mahavishnu Orchestra – The Lost Trident Sessions* [en línia]. [Consulta: Abril 2021]. Disponible a: <<https://elcanarioensuvergel.blogspot.com/2017/04/mahavishnu-orchestra-lost-trident.html?m=1>>.

en Jerry Goodman anomena *violow* al seu violí baríton i el defineix a la mateixa contraportada com una viola personalitzada amb cordes de violoncel.⁹⁶

L'any següent entra a estudi per enregistrar "*Like Children*" (1974)⁹⁷. Hi podem sentir el violí baríton, també anomenat en aquest disc com a *violow*, als temes *Country And Eastern Music*, *I Remember Me*, *Night*, *Giving in Gently* i a *I Wonder*. Podem veure també que als crèdits del disc s'hi indica molt bé la formació de cada tema que constitueix el disc.⁹⁸

5.7. Darol Anger (1953)

Abans de citar cap disc d'en Darol Anger crec necessari fer esment de que ha estat una figura important en quant al procés de donar a conèixer el violí baríton. Això ha estat gràcies a la seva activitat de recerca exposada a la seva pàgina web, a més a més de ser un músic que l'ha fet servir en moltíssimes ocasions al llarg de la seva trajectòria. També cal tenir present que el seu estil es pot considerar una branca que se separa de la intenció més conservadora del jazz, ja que barreja aquest estil amb molts d'altres, sobretot amb el bluegrass o l'old time. En Darol és reconegut internacionalment per haver format part del quartet Turtle Island String Quartet, pels seus discs en solitari i per formar part de l'equip de corda fregada moderna de la Berklee College of Music.

El primer enregistrament a documentar es tracta del disc titulat "*Fiddleistics*" (1979)⁹⁹. Podem sentir el violí baríton només al tema titulat *Blue Midnight*. Ho podem veure també així especificat als crèdits del disc.¹⁰⁰ Malauradament el disc no s'ha pogut incloure a la llista d'Spotify ja que només està disponible a Youtube.

---

⁹⁶ DISCOGS. *The Lost Trident Sessions* [en línia]. [Data de consulta: abril 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/release/422109-Mahavishnu-Orchestra-The-Lost-Trident-Sessions>>.

⁹⁷ GOODMAN, Jerry (1974). *Like Children* [Enregistrament sonor]. USA: Atlantic.

⁹⁸ DISCOGS. *Like Children* [en línia]. [Data de consulta: abril 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/release/1663991-Jerry-Goodman-Jan-Hammer-Like-Children>>.

⁹⁹ ANGER, Darol (1979). *Fiddleistics* [Enregistrament sonor]. USA: Kaleidoscope Records.

¹⁰⁰ DISCOGS. *Mystical Adventures* [en línia]. [Data de consulta: abril 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/master/1027180-Darol-Anger-Fiddleistics>>.

Torna a entrar a estudi per enregistrar el disc titulat “*Tideline*” (1982)¹⁰¹. Podem sentir el violí baríton al quart tema de l'àlbum titulat *Keep Sleeping* i segons posa als crèdits també al tema *Gualala*, en aquest costa distingir-lo ja que també hi ha un violoncel.¹⁰²

L'any següent enregistra l'àlbum titulat “*The Duo*” (1983)¹⁰³. En aquest disc podem sentir un instrument que no ha sortit abans i que es veu mol relacionat amb el violí baríton i és la mandolina octavada, com el nom indica, es tracta d'una mandolina afinada una octava inferior i això vol dir que està afinada exactament igual que un violí baríton, ja que el violí i la mandolina comparteixen afinació. Podem sentir el violí baríton als temes *Donna Lee* i *Gator's Dream*.¹⁰⁴

Al cap de dos anys enregistra una actuació en directe per a conformar un àlbum titulat “*Live in Montreux*” (1985)¹⁰⁵. Podem sentir el violí baríton als temes titulats *The Lights In the Sky Are Stars*, *In What Hour* i *Pumpkin Time*.

El mateix any torna a entrar a estudi juntament amb Mike Marshall, mateix músic amb qui va gravar el disc anteriorment citat, *The Duo*, per enregistrar un àlbum titulat “*Gator Strut*” (1985)¹⁰⁶. Podem sentir un violí convencional a quasi tots els temes i al violí baríton, que se'l referencia als crèdits amb el nom en anglès de *low violin*, als temes titulats *Gator Strut*, *Giant Hornpipe*, *Scotch & Swing* i *Round Midnight*.¹⁰⁷

El mateix any, enregistra una altra actuació en directe titulada “*Jazz Violin Celebration*” (1985)¹⁰⁸ juntament amb els violinistes David Balakrishnan, Matt

---

¹⁰¹ ANGER, Darol (1982). *Tideline* [Enregistrament sonor]. USA: Sony Music.

¹⁰² DISCOGS. *Tideline* [en línia]. [Data de consulta: abril 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/release/6277766-Darol-Anger-Barbara-Higbie-Tideline>>.

¹⁰³ ANGER, Darol (1983). *The Duo* [Enregistrament sonor]. USA: Rounder Records.

¹⁰⁴ DISCOGS. *The Duo* [en línia]. [Data de consulta: abril 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/release/2918785-Darol-Anger-Mike-Marshall-The-Duo>>.

¹⁰⁵ ANGER, Darol (1985). *Live in Montreux* [Enregistrament sonor]. USA: Sony Music.

¹⁰⁶ ANGER, Darol; MARSHALL, Mike (1985). *Gator Strut* [Enregistrament sonor]. USA: Rounder Records.

¹⁰⁷ DISCOGS. *Gator Strut* [en línia]. [Data de consulta: abril 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/release/15733574-Mike-Marshall-Gator-Strut>>.

¹⁰⁸ ANGER, Darol; GLASSER, Matt; BALAKRISHNAN, David (1985). *Jazz Violin Celebration* [Enregistrament sonor]. USA: Kaleidoscope Records.

Glaser i Mike Marshall, i la dediquen als grans exponents del món de la corda jazz, a l'Stéphane Grappelli, a en Joe Venuti, a l'Stuff Smith, a l'Svend Asmussen, a l'Eddie South i a en Jean-Luc ponty. Podem sentir a en Darol tocant el violí baríton únicament als temes *Nutty*, *Opus The Funk*, *Street Stuff (Four Fiddles)*, *Angel Eyes* i *Swing That Music*. Malauradament el disc no s'ha pogut incloure a la llista d'Spotify ja que només està disponible a Youtube.

El mateix any torna a entrar a estudi altre cop amb en Mike Marshall per enregistrar el disc titulat "*Chiaroscuro*" (1985)¹⁰⁹. En aquest disc podem sentir clarament al baríton als temes titulats *Beneath the Surface*, *Beloved Infidel*, *Piacenza* i *Spring Gesture*. De totes maneres, d'aquest àlbum no podem dir amb tanta precisió a quins temes s'hi escolta al violí baríton ja que als crèdits no s'especifica la formació de cada tema tot i cada un d'ells tenir-ne una de lleugerament diferent.¹¹⁰

Dos anys després torna a entrar a estudi per enregistrar l'àlbum "*Sign Language*" (1987)¹¹¹. Als crèdits hi indica que hi ha violí baríton però després d'escoltar varies vegades el disc de manera exhaustiva no he sabut trobar cap moment on se senti clarament a un violí baríton, per tant, potser hi apareix com a part de secció i queda molt difuminat entre altres instruments.¹¹²

Aquest disc és important ja que suposa el primer disc de la formació Turtle Island String Quartet, el disc s'anomena igual, "*Turtle Island String Quartet*" (1988)¹¹³. Podem sentir el baríton als temes *A Night in Tunisia* i *Tempus Fugit*, on gràcies a la informació dels crèdits podem saber que el violí amb el que toca en Darol es tracta d'una recreació de Maggini feta a Alemanya l'any 1896.¹¹⁴ És un disc on

---

¹⁰⁹ ANGER, Darol; MARSHALL, Mike (1985). *Chiaroscuro* [Enregistrament sonor]. USA: Windham Hill Records.

¹¹⁰ DISCOGS. *Chiaroscuro* [en línia]. [Data de consulta: abril 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/master/301853-Mike-Marshall-2-Darol-Anger-Chiaroscuro>>.

¹¹¹ ANGER, Darol (1987). *Montreux - Sign Language* [Enregistrament sonor]. USA: Windham Hill Records.

¹¹² DISCOGS. *Sign Language* [en línia]. [Data de consulta: abril 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/release/5634082-Montreux-Sign-Language>>.

¹¹³ ANGER, Darol (1988). *Turtle Island String Quartet - Turtle Island String Quartet* [Enregistrament sonor]. USA: Windham Hill Records.

¹¹⁴ DISCOGS. *Turtle Island String Quartet - Turtle Island String Quartet* [en línia]. [Data de consulta: abril 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/release/10552844-Turtle-Island-String-Quartet-Turtle-Island-String-Quartet>>.

també cal remarcar que en algun moment hi escoltem un quartet de corda amb només un violí convencional, és a dir, violoncel, viola, violí baríton i violí convencional. Es tracta doncs d'una formació molt interessant. També crec interessant citar fonts visuals si n'hi ha, i d'aquest disc en trobem una [actuació en directe](#) del 1990 del tema *A Night In Tunisia*¹¹⁵.

L'any següent enregistren amb el quartet el disc "*Metropolis*" (1989)¹¹⁶. Podem sentir clarament al baríton als temes *Jeanine*, *Naima*, *Mr. Bumbles*, *Sunny August Full of Moon* i *Ecaroh*.

El mateix any enregistren un altre àlbum titulat "*Let Them Say*" (1989)¹¹⁷. Però d'aquest disc m'ha estat impossible trobar una plataforma per poder escoltar-lo, només a Youtube hi ha penjats alguns temes del disc. Als crèdits però, torna a posar que en Darol hi toca el violí convencional i el violí baríton entre d'altres.¹¹⁸ Torna a enregistrar amb els Turtle Island String Quartet, "*Skylife*" (1990)¹¹⁹. En aquest disc podem sentir el violí baríton als temes *Skylife*, *Blues for Oaktown*, *Ensenada* i *Crossroads*. També al mateix any entren a estudi juntament amb Gary Chang per enregistrar "*A shock to the System*" (1990)¹²⁰, però altre cop m'ha resultat impossible escoltar-lo en *streaming* i no he pogut esbrinar en quins temes hi apareix el violí baríton, tot i haver trobat informació als crèdits que ens ho indica.¹²¹

L'any següent també amb el quartet enregistren "*On The Town*" (1991)¹²². Podem sentir el baríton clarament als temes *Love for Sale* i *Li'l Darlin'*.

---

¹¹⁵ YOUTUBE. *A Night In Tunisia – Turtle Island String Quartet* [en línia]. [Consulta: abril 2022]. Disponible a: <https://www.youtube.com/watch?v=XyDE26kle2A&ab_channel=foxfireman188>.

¹¹⁶ ANGER, Darol (1989). *Turtle Island String Quartet – Metropolis* [Enregistrament sonor]. USA: Windham Hill Records.

¹¹⁷ ANGER, Darol (1989). *Montreux – Let Them Say* [Enregistrament sonor]. USA: Windham Hill Records.

¹¹⁸ DISCOGS. *Chiaroscuro* [en línia]. [Data de consulta: abril 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/master/515492-Montreux-Let-Them-Say>>.

¹¹⁹ ANGER, Darol (1990). *Turtle Island String Quartet – Skylife* [Enregistrament sonor]. USA: Windham Hill Records.

¹²⁰ CHANG, Gary (1990). *Turtle Island String Quartet – A shock to the System* [Enregistrament sonor]. USA: Windham Hill Records.

¹²¹ DISCOGS. *Turtle Island String Quartet – A shock to the System* [en línia]. [Data de consulta: abril 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/release/2717997-Gary-Chang-Featuring-The-Turtle-Island-String-Quartet-A-Shock-To-The-System-Original-Motion-Picture->>.

¹²² ANGER, Darol (1991). *Turtle Island String Quartet – On The Town* [Enregistrament sonor]. USA: Windham Hill Records.

El següent any enregistren “*Spider Dreams*” (1992)¹²³. Podem sentir el baríton per part d’en Darol i en algun moment per l’altre violinista David Balakrishnan. Doncs el baríton hi apareix com a solista al tema *Spider Dreams*, però gairebé a tots els altres com a instrument de secció. Per tant, al no ser un enregistrament molt representatiu no l’inclouré a la llista d’Spotify.

El mateix que comentava anteriorment de l’àlbum *Let them Say* passa també amb l’àlbum “*Psychograss*” (1993)¹²⁴, els crèdits indiquen que hi ha baríton però no he aconseguit escoltar-lo.¹²⁵ També a l’àlbum titulat “*Heritage*” (1996)¹²⁶, als crèdits en aquest cas molt ben indicat podem veure com toca el baríton als temes titulats *La Ville Des Manteau* i *Oh Death*, també podem veure com comença a fer servir violins de cinc cordes, malauradament el disc tampoc s’ha pogut incloure a la llista d’Spotify ja que només està disponible a Youtube.

Amb el quartet enregistren un altre disc anomenat “*Who Do We Think We Are?*” (1994)¹²⁷. Podem sentir el violí baríton per part d’en Darol als temes *Seven Steps To Heaven*, *Gypsy Eyes*, *Moose the Mooche* i *Ruby My Dear*.

El mateix any enregistren una actuació en directe “*Turtle Island String Quartet, Detroit Symphony Orchestra, Neeme Järvi – A Night In Tunisia, A Week In Detroit*” (1994)¹²⁸. Podem sentir el baríton als temes *Spider Dreams*, *A Night In Tunisia* i *Blue in Green – Seven Steps To Heaven*.¹²⁹ Malauradament aquest disc tampoc s’ha pogut incloure a la llista d’Spotify ja que no està disponible a plataformes digitals, la informació s’ha recopilat gràcies als crèdits de l’àlbum.

---

¹²³ ANGER, Darol (1992). *Turtle Island String Quartet – Spider Dreams* [Enregistrament sonor]. USA: Windham Hill Records.

¹²⁴ ANGER, Darol (1993). *Psychograss* [Enregistrament sonor]. USA: Windham Hill Records.

¹²⁵ DISCOGS. *Chiaroscuro* [en línia]. [Data de consulta: abril 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/master/1481407-Psychograss-Psychograss>>.

¹²⁶ ANGER, Darol (1996). *Heritage* [Enregistrament sonor]. USA: Six Degrees Records.

¹²⁷ ANGER, Darol (1994). *Turtle Island String Quartet – Who Do We Think We Are?* [Enregistrament sonor]. USA: Windham Hill Records.

¹²⁸ ANGER, Darol (1994). *Turtle Island String Quartet – A Night In Tunisia, A Week In Detroit* [Enregistrament sonor]. UK: Chandos Records.

¹²⁹ DISCOGS. *Turtle Island String Quartet – A Night In Tunisia, A Week In Detroit* [en línia]. [Data de consulta: abril 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/release/9584236-Turtle-Island-String-Quartet-Detroit-Symphony-Orchestra-Neeme-J%C3%A4rvi-A-Night-In-Tunisia-A-Week-In-De>>.

L'any següent enregistren amb el quartet el disc "*By The Fireside*" (1995)¹³⁰, on podem sentir clarament el baríton als temes *By the Fireside*, *Winter in Cairo*, *Bring a Torch* i *Andante*.

Un parell d'anys després enregistra el disc "*The Duo Live: At Home and On the Range*" (1997)¹³¹. Aquí hi podem sentir el violí baríton als temes *Gator Strut*, *In The Pines* i *Hot Nickels*.

Torna a entrar a estudi per enregistrar l'àlbum titulat "*Jam*" (1999)¹³², on podem sentir el baríton clarament als temes titulats *The Gator's Back* i *Blues for Oaktown*.

El mateix any torna a entrar a estudi i enregistra l'àlbum anomenat "*Diary of a Fiddler*" (1999)¹³³. En aquest disc al baríton el sentim a molts temes i es titulen: *Melt the Teakettle*, *Lee Highway Blues*, *Banish Misfortune*, *John Henry*, *Voodoo Chile (Silght Return)*, *Bamsha Swing*, *Tone Guy's Boogie*, *Aran Boat Song*, *Working on a Building Medley*, *Willow Garden Fantasy*, *Carroll County suite: Where'd You Say You From?*, *Carroll County Suite: Blues* i *Celtic Groove*.

I per acabar aquest any torna a entrar a estudi per última vegada amb el baríton per enregistrar "*Newgrange*" (1999)¹³⁴. En aquest disc podem sentir el baríton al tema *Cabin Waltz*.

L'any després enregistra amb la Darol Anger & Mike Marshall Band l'àlbum titulat "*Brand New Can*" (2000)¹³⁵, on podem sentir el baríton al tema *Our Life*.

---

¹³⁰ ANGER, Darol (1995). *Turtle Island String Quartet – By The Fireside* [Enregistrament sonor]. USA: Windham Hill Records.

¹³¹ ANGER, Darol; MARSHALL, Mike (1997). *The Duo Live: At Home and On the Range* [Enregistrament sonor]. USA: Compass Records.

¹³² ANGER, Darol; MARSHALL, Mike (1999). *The Darol Anger-Mike Marshall Band – Jam* [Enregistrament sonor]. USA: Compass Records.

¹³³ ANGER, Darol (1999). *Diary of a Fiddler* [Enregistrament sonor]. USA: Compass Records.

¹³⁴ ANGER, Darol (1999). *Newgrange - Newgrange* [Enregistrament sonor]. USA: Compass Records.

¹³⁵ ANGER, Darol; MARSHALL, Mike (1999). *The Darol Anger-Mike Marshall Band – Brand New Can* [Enregistrament sonor]. USA: Compass Records.

L'any 2005 enregistra "*Republic of Strings*" (2005)¹³⁶. Aquí hi podem sentir el baríton als temes *Sneezin'*, *Ouditarus Rez*, *Evening Prelude* i *Sand*.

L'any 2007 torna a entrar a estudi per a dur a terme l'enregistrament "*Generation Nation*" (2007)¹³⁷. Podem sentir clarament el violí baríton als temes *Chain of Fools*, *The Ramblin' Barber*, *Father Adieu* i *The Seagull (Fiskmas) / The Bay Day*. A quasi tots els temes sembla haver-hi baríton, però al haver-hi un violoncel a la formació queda molt difuminat i tampoc fa gaire ús del registre greu propi del baríton, per tant, cito aquells dels que n'estic segur, en aquest cas no he pogut accedir als crèdits del disc, fet que ajudaria molt a resoldre dubtes.

El mateix any enregistra "*Woodshop*" (2007)¹³⁸, on podem sentir el violí baríton als temes *Replacetail*, *Hearts Wait* i *The Creep*. En aquest disc compto amb la incomparable ajuda d'una molt bona documentació als crèdits del disc.¹³⁹

El mateix any enregistra un àlbum amb en Mike Marshall i Väsen titulat "*Mike Marshall & Darol Anger with Väsen*" (2007)¹⁴⁰. En aquest disc als crèdits hi podem veure com hi ha un violí de cinc cordes per part d'en Mikael Marin però per part d'en Darol hi figura violí convencional i baríton, doncs per registre encaixen amb un violí baríton els temes *Skridskolåten*, *Couscous*, *Penknife Killer*, *Yew Piney Mt* i *Os Pintinhos*.

Podem sentir també el baríton de la mà d'en Darol Anger al disc a duet amb Philip Aaberg "*Cross Time*" (2008)¹⁴¹. El podem sentir als temes *Pumpkin Time* i *Father*.

---

¹³⁶ ANGER, Darol (2005). *Republic of Strings* [Enregistrament sonor]. USA: Compass Records.

¹³⁷ ANGER, Darol (2006). *Darol Anger's Republic of Strings - Generation Nation* [Enregistrament sonor]. USA: Compass Records.

¹³⁸ ANGER, Darol; MARSHALL, Mike (2007). *Woodshop* [Enregistrament sonor]. USA: Adventure Music.

¹³⁹ DISCOGS. *Woodshop* [en línia]. [Data de consulta: abril 2022]. Disponible a:

<<https://www.discogs.com/es/release/6971893-Darol-Anger-Mike-Marshall-Woodshop>>.

¹⁴⁰ ANGER, Darol; MARSHALL, Mike (2007). *Mike Marshall and Darol Anger with Väsen* [Enregistrament sonor]. USA: Adventure Music.

¹⁴¹ ANGER, Darol; AABERG, Philip (2008). *Cross Time* [Enregistrament sonor]. USA: Sweetgrass Music.

També al disc “*E-And’ A*” (2014)¹⁴² podem sentir clarament el baríton al tema *Farewell to Trion*.

Per concloure l'apartat dedicat a la discografia d'en Darol Anger crec necessari comentar que en alguns temes ha estat molt difícil esbrinar si hi havia violí baríton o no a causa de que no sempre hi actua amb un paper de solista i queda molt camuflat dins la secció, els discs del Turtle Island String Quartet en són un exemple clar i més encara si hi ha viola, violoncel i violí baríton al mateix tema. Per tant, segur que hi ha alguna peça que no he citat i on sí que hi apareix baríton, o alguna que he citat on no hi apareix. Doncs m'he limitat a citar aquelles en que em sembla distingir al baríton, on se sent en primer pla i s'aprecia correctament. També comentar que en Darol ha fet servir moltíssim el violí baríton i la discografia és doncs de les més extenses. Per últim, comentar també que el quartet Turtle Island String Quartet ha tingut altres membres que han anat passant i tocant el violí baríton, en Darol el primer, però també en David Balakrishnan, també fundador del quartet.

5.8. Christian Howes (1972)

En Christian Howes és un violinista Nord-americà reconegut internacionalment pel seu talent i virtuosisme com a intèrpret, i per la seva tasca en la docència. Doncs actualment suposa una de les eminències dins l'estil tant com a intèrpret com a pedagog a més a més d'oferir un servei telemàtic de classes i cursos i tallers concentrats a Europa i als Estats Units d'Amèrica. Ha estat també en varies ocasions a Catalunya impartint tallers i ha estat un dels músics entrevistats com a font documental per a aquest apartat i també l'anterior.

El podem sentir tocant el violí baríton a moltíssims àlbums, però en molts d'ells no com a solista, ja que durant molts anys va exercir com a músic d'estudi i enregistrava tota una secció de cordes ell sol amb multipista, i això implicava

---

¹⁴² ANGER, Darol (20014). *E-And’ A* [Enregistrament sonor]. USA: Adventure Music.

haver de tenir un registre molt més ampli que el d'un violí convencional. És aquí on entra en joc el violí baríton, ja que li permetia fer papers de violoncel o contrabaix. Ell mateix a l'entrevista comentava que li costa recordar quins àlbums són ja que en varen ser molts. Per a posar un parell d'exemples citaré el disc “*Sirens*” (2000)¹⁴³, on als crèdits es troba la informació que ho corrobora de manera molt detallada.¹⁴⁴ I un altre exemple pot ser el disc d'en Joel Harrison “*Passing Train*” (2009)¹⁴⁵, on als crèdits hi podem trobar informació molt detallada que ho verifica també.¹⁴⁶

Podem sentir-lo fent servir el violí baríton de manera solista a un disc al que en Christian li té molta estima, ja que li porta molts records segons comentava a l'entrevista. Doncs es titula “*Jazz On Sale*” (2003)¹⁴⁷, que va gravar juntament amb el contrabaixista Pablo Martín i el pianista Federico Lechner. Malauradament el disc no s'ha pogut incloure a la llista d' Spotify ja que no està disponible a plataformes digitals, només en físic.

El podem sentir també a l'àlbum “*Heartfelt*” (2008)¹⁴⁸ als temes *Invasion of the forest*, *Early Autumn* i *Bernie's Tune*. Als crèdits podem veure com en Christian cita a l'instrument amb un altre nom anteriorment tracta a l'apartat 4 del treball¹⁴⁹. L'anomena com a *Oktav Geige* (violí octavat) i el podem veure en alguns [vídeos](#) que té penjats a les xarxes, en cito un com a exemple però en té molts d'altres.¹⁵⁰

---

¹⁴³ HOWES, Christian (2000). *Sirens - Sirens* [Enregistrament sonor]. USA: Not On Label.

¹⁴⁴ DISCOGS. *Sirens* [en línia]. [Data de consulta: abril 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/release/15025935-Sirens-Sirens>>.

¹⁴⁵ HARRISON, Joel; HOWES, Christian (2008). *Passing Train* [Enregistrament sonor]. DEU: Tuition Records.

¹⁴⁶ DISCOGS. *Passing Train* [en línia]. [Data de consulta: abril 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/release/7193950-Joel-Harrison-Passing-Train>>.

¹⁴⁷ HOWES, Christian; MARTÍN, Pablo; LECHNER, Federico (2003). *Jazz On Sale* [Enregistrament sonor]. USA: Khaeon World Music Inc..

¹⁴⁸ HOWES, Christian (2008). *Heartfelt* [Enregistrament sonor]. USA: Ressonance Records.

¹⁴⁹ DISCOGS. *Heartfelt* [en línia]. [Data de consulta: abril 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/release/1490514-Christian-Howes-Featuring-Roger-Kellaway-Heartfelt>>.

¹⁵⁰ YOUTUBE. *Not a viola. It's an Octave geige* [en línia]. [Consulta: abril 2022]. Disponible a: <https://www.youtube.com/watch?v=lgxJiwulp6g&ab_channel=ChristianHowes>.

També podem sentir el violí baríton al disc “*American Spirit*” (2015)¹⁵¹ als temes *Both Sides Now*, *American Spirit* i dubto si també al *Postlude*, ja que també es podria tractar d’un pedal octavador.

Per concloure l’apartat podem veure que en Christian fa servir un instrument que és molt semblant al que feia servir l’Svend Asmussen. És un instrument amb una caixa molt grossa que absorbeix l’espai que ocupa la costella i la barbeta. A l’entrevista vam poder veure que és molt més gran que un violí, de fet s’acosta o supera a la viola en quant a mides, fet que tots els lutiers amb qui he parlat també descriuen com a quelcom imprescindible perquè les cordes tant greus i gruixudes puguin tenir una bona resposta. Per últim, a l’entrevista també ens va comentar que habitualment feia servir un arc de violoncel ja que el de violí acaba sent molt poca cosa i genera molèsties a la mà dreta.

5.9. Zach Brock (1974)

En Zach Brock és un violinista d’origen Nord-americà reconegut per la seva discografia en solitari i per formar part de la banda d’èxit internacional *Snarky Puppy*. Amb aquesta formació recull dos premis Grammy l’any 2016 i 2021 dins la categoria de millors àlbums instrumentals contemporanis.

Podem sentir a en Zach Brock tocant el violí baríton a l’enregistrament “*The Magic Number*” (2010)¹⁵² al tema titulat *You Don’t Know What Love Is*.

Dos anys més tard torna a entrar a estudi amb l’àlbum “*Almost Never Was*” (2012)¹⁵³. En aquest disc podem sentir el violí baríton als temes *You’ve Changed* i *Drifting*.

---

¹⁵¹ HOWES, Christian (2015). *American Spirit* [Enregistrament sonor]. USA: Resonance Records.

¹⁵² BROCK, Zach (2010). *The Magic Number* [Enregistrament sonor]. USA: Secret Fort Records.

¹⁵³ BROCK, Zach (2012). *Almost Never Was* [Enregistrament sonor]. USA: Criss Cross Jazz Records.

Al cap de dos anys altre cop entra a estudi per a enregistrar un nou àlbum “*Purple Sound*” (2014)¹⁵⁴. En aquest podem sentir el violí baríton als temes *Little Willie Leaps*, que es tracta d’una versió del disc anteriorment citat *Strignsville* de Harry Lookofsky; i també al tema *Brooklyn Ballad*. Al tema *Little Willie Leaps* teòricament no hi apareix violí baríton si fem cas a la informació dels crèdits i de fet no passa del registre d’una viola, per tant, queda el dubte de si fa servir o no el baríton a la melodia del tema.¹⁵⁵

El podem sentir també en un disc de Jesee Fischer titulat “*Day Dreamer*” (2015)¹⁵⁶ on només hi toca el baríton al tema titulat *Sangjee*.

5.10. Mads Tolling (1980)

En Mads Tolling és un violinista de nacionalitat Danesa i Americana, molt influenciat per l’Svend Asmussen i reconegut per haver guanyat dos Grammys amb la formació citada anteriorment a l’apartat dedicat a en Darol Anger, els Turtle Island String Quartet, un l’any 2006 i l’altre l’any 2008. També reconegut per haver compartit escenari amb figures musicals de renom com poden ser en Chick Corea, en Kenny Barron, en Paquito D’Rivera o l’Stanley Clarke.

Doncs d’en Mads podem trobar alguns discs on fa servir el violí baríton. El primer a documentar es tracta de l’àlbum “*Celebrating Jean-Luc Ponty*” (2012)¹⁵⁷ i podem sentir el violí baríton a la introducció del tema *Last Memories Of Her*, al tema *Intro to Pontyfication* i a *Pontyfication*. La informació del disc també corrobora la presència del baríton.¹⁵⁸

---

¹⁵⁴ BROCK, Zach (2014). *Purple Sound* [Enregistrament sonor]. USA: Criss Cross Jazz Records.

¹⁵⁵ DISCOGS. *Purple Sound* [en línia]. [Data de consulta: abril 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/release/11101771-Zach-Brock-Purple-Sounds->>>.

¹⁵⁶ FISCHER, Jesse; BROCK, Zach (2015). *Day Dreamer* [Enregistrament sonor]. USA: Ropeadope Records.

¹⁵⁷ TOLLING, Mads (2012). *Celebrating Jean-Luc Ponty* [Enregistrament sonor]. USA: Madsman Records.

¹⁵⁸ DISCOGS. *Celebrating Jean-Luc Ponty* [en línia]. [Data de consulta: abril 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/release/3525919-Mads-Tolling-Quartet-Celebrating-Jean-Luc-Ponty-Live-At-Yoshis->>>.

I per últim, també podem sentir el violí baríton per part d'en Mads Tolling al disc “*Playing the 60s*” (2017)¹⁵⁹ als temes *The Pink Panther* i *The Good, The Bad And The Ugly*.

5.11. Ola Kvernberg (1981)

L'Ola Kvernberg és un violinista multi-instrumentista d'origen Noruec que destaca per la seva musicalitat i la seva gran capacitat compositiva. Premiat varies vegades per l'equivalent Noruec dels premis Grammy sent ell el líder en tot moment dels discs premiats. Podem classificar la seva discografia dins els gèneres de jazz tradicional, jazz modern o fins i tot apropant-se darrerament als generes de pop-rock alternatiu. Ha compartit escenari amb grans figures del jazz com Toots Thielemans, Joshua Redman, Pat Metheny o Les Paul.

Podem sentir a l'Ola Kvernberg tocant el violí baríton al disc “*Folk*” (2009)¹⁶⁰. Al primer tema ja el podem sentir, titulat *Roland*; i també als temes *Mia*, *Sara*, *Arvo* i *Oscar*.

També al disc “*Liarbird*” (2011)¹⁶¹ als temes *Boog*, *Vilje* i *Olero* el podem sentir de manera força evident. En canvi, en altres temes al formar part de secció i no actuar amb un paper solista es fa difícil de determinar. D'altra banda, comentar que els crèdits indiquen de que hi ha violí baríton però no a quins temes.¹⁶²

Podem sentir el violí baríton també al disc “*Northern Tapes*” (2013)¹⁶³. Primer de tot mencionar que a la informació dels crèdits que he trobat no hi figura el violí baríton, però sí la viola i el violoncel, però hi ha fragments on el registre greu del baríton delata la seva presència.¹⁶⁴ L'únic lloc on podem sentir coincidències

---

¹⁵⁹ TOLLING, Mads (2017). *Playing The 60s* [Enregistrament sonor]. USA: Madsman Records.

¹⁶⁰ KVERNBERG, Ola (2009). *Folk* [Enregistrament sonor]. NOR: Jazzland Recordings.

¹⁶¹ KVERNBERG, Ola (2011). *Liarbird* [Enregistrament sonor]. NOR: Jazzland Recordings.

¹⁶² DISCOGS. *Liarbird* [en línia]. [Data de consulta: abril 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/release/5504065-Ola-Kvernberg-Liarbird>>.

¹⁶³ KVERNBERG, Ola (2013). *Northern Tapes* [Enregistrament sonor]. NOR: Jazzland Recordings.

¹⁶⁴ DISCOGS. *Northern Tapes* [en línia]. [Data de consulta: abril 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/master/1521660-Ola-Kvernberg-Trio-Northern-Tapes>>.

amb el registre del baríton és a la introducció del tema *Best Intentions*, però potser es tracta d'un violoncel, no ho puc assegurar. A tots els altres punts on per registre podria encaixar amb un baríton se senten les cordes a l'aire d'una viola, a més de que arriba fins a un do com a nota més greu, per tant, descarto que es tracti de violí baríton.

També el podem sentir i veure als crèdits del disc "*Rags & Silks*" (2015)¹⁶⁵ als temes *The Days Before You Came*, *Lonely*, *Riverman*, *Into My Arms* i *All Tomorrow's Parties*.¹⁶⁶ És veritablement molt fàcil confondre'l amb un violoncel en alguns punts però la ressonància de les cordes a l'aire ajuden a diferenciar-lo. En aquest disc podem veure el gran repertori d'instruments que domina l'Ola Kvernberg: violí, violí baríton, viola, arpa cèltica, harmòni, violoncel, bateria, percussió, cors vocals, marxòfon, campanes, guitarres amb arc i contrabaix.

En el següent disc "*The Mechanical Fair Live*" (2019)¹⁶⁷ podem veure com als crèdits hi figura que l'Ola hi toca el violí baríton però em resulta difícil de diferenciar a on, ja que la majoria de solos encaixen amb una viola per les cordes a l'aire i el registre.¹⁶⁸ En canvi a la versió d'estudi, "*The Mechanical Fair*" (2014)¹⁶⁹ als crèdits no hi figura el violí baríton.¹⁷⁰

A l'entrevista realitzada amb l'Ola Kvernberg vam poder veure que el violí baríton que ell fa servir es tracta d'un violí convencional amb cordes octavades, no el tracta diferent que el seu violí convencional a l'hora d'amplificar-lo, pastilla Schertler i micròfon DPA. Ens explicava que ell va conèixer aquest instrument gràcies a la influència de músiques populars i de la seva família, també músics. Ens va transmetre un punt de vista també molt interessant fent referència a les

---

¹⁶⁵ KVERNBERG, Ola (2015). *Rags and Silks* [Enregistrament sonor]. NOR: Propeller Recordings.

¹⁶⁶ DISCOGS. *Rags and Silks* [en línia]. [Data de consulta: abril 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/release/7853840-Kirsti-Ola-Erik-Rags-Silks>>.

¹⁶⁷ KVERNBERG, Ola (2019). *The Mechanical Fair Live* [Enregistrament sonor]. NOR: Grappa Musikkforlag Recordings.

¹⁶⁸ DISCOGS. *The Mechanical Fair Live* [en línia]. [Data de consulta: abril 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/release/13460237-Ola-Kvernberg-The-Trondheim-Soloists-The-Mechanical-Fair-Live>>.

¹⁶⁹ KVERNBERG, Ola (2014). *The Mechanical Fair* [Enregistrament sonor]. NOR: Jazzland Recordings.

¹⁷⁰ DISCOGS. *The Mechanical Fair* [en línia]. [Data de consulta: abril 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/release/13994368-Ola-Kvernberg-The-Trondheim-Soloists-The-Mechanical-Fair>>.

limitacions físiques de l'instrument. Doncs en cap moment ens va parlar de modificacions a l'instrument per tal de que s'adaptés a la seva manera de fer sinó d'adaptar-se ell a l'instrument i a les seves capacitats per poder treure'n el millor resultat possible, per tant, la tècnica de l'arc i tots els factors externs a les capacitats físiques de l'instrument canvien en petita mesura per tal d'adaptar-s'hi i aconseguir el so desitjat, anar amplificat sempre ajuda a no forçar la mà dreta.

5.12. Mateusz Smoczyński (1984)

En Mateusz Smoczyński és un violinista de nacionalitat Polonesa reconegut internacionalment per haver estat guanyador de la *Zbigniew Seifert Jazz Competition*, per liderar el seu propi quintet i per ser membre de l'*Atom String Quartet*. També és professor adjunt a la Universitat Fryderyk Chopin, a Varsòvia.

Podem sentir el violí baríton per part d'en Mateusz Smoczyński al disc "*Metamorphoses*" (2017)¹⁷¹ als temes *Dorothy's Dream*, *Julie-O*, *Manhattan Island*, *The Farmer*, *Zakopane* i *Dragonfly*.

En Mateusz forma part del quartet internacionalment reconegut Atom String Quartet a més a més d'haver format part del quartet anteriorment citat Turtle Island String Quartet. Amb els Atom String Quartet podem sentir el violí baríton al tema *Cosmos* de l'enregistrament en directe titulat "*Supernova*" (2018)¹⁷². Als crèdits podem trobar-hi informació que també ho corrobora.¹⁷³

També podem sentir el violí baríton al disc "*Speaking Sound*" (2020)¹⁷⁴ als temes *Love and Peace*, *No. 40*, *After the Morning* i *I'm Better off Without You*.

---

¹⁷¹ SMO CZYŃSKY, Mateusz (2017). *Metamorphoses* [Enregistrament sonor]. PL: Zbigniew Seifert Foundation.

¹⁷² SMO CZYŃSKY, Mateusz (2018). *Atom String Quartet - Supernova* [Enregistrament sonor]. PL: CD Accord Records.

¹⁷³ DISCOGS. *Supernova* [en línia]. [Data de consulta: abril 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/release/13489984-Atom-String-Quartet-NFM-Leopoldinum-Orchestra-Christian-Danowicz-Supernova>>.

¹⁷⁴ SMO CZYŃSKY, Mateusz (2020). *Speaking Sound* [Enregistrament sonor]. PL: ACT Records.

Per últim, també podem sentir el violí baríton al disc “*Keep on Turnin’*” (2020)¹⁷⁵ als temes *Higher Ground* i *Turbulent Plover*.

5.13. Carlos Montfort (1985)

En Carlos Montfort és un violinista multi-instrumentista, compositor, cantant i arranjador. Ha estat també un dels músics que ha participat en l'apartat de les entrevistes sobre aquest instrument i a més a més és l'únic amb qui l'he pogut fer en català, la meua llengua materna. Això va permetre que fos una entrevista molt amena, molt distesa i també molt enriquidora i interessant. La seva trajectòria musical l'ha portat a compartir escenari amb grans figures de l'escena musical del país com pot ser la cantant Sílvia Pérez Cruz o en Ramon Mirabet. També comentar que el seu violí baríton es tracta d'un violí convencional adaptat per a exercir de violí baríton. En Carlos va aportar un punt de vista molt interessant que es referia al tractament i funció que li donem al baríton, va parlar de que els usos que ell dona a un violí baríton acostumen a ser diferents dels que dona a un violí convencional i per tant, depenent del tema a interpretar, el toca amb un o l'altre. Doncs són instruments diferents i aporten coses diferents, per això el destinem a fer funcions també diferents.

El primer enregistrament on podem sentir a en Carlos Montfort tocar el violí baríton és a l'àlbum de la cantant Sílvia Pérez Cruz anomenat “*Farsa*” (2020)¹⁷⁶. Només al segon tema titulat *Todas Las Madres Del Mundo*.

També podem sentir el violí baríton al disc de la cantant Lúdia Pujol “*Conversando Con Cecilia*” (2021)¹⁷⁷ als temes *Ramito de Violetas* i *Nada de Nada*.

---

¹⁷⁵ SMOCZYŃSKY, Mateusz; BRAUN, Stephan (2020). *Keep on Turnin’* [Enregistrament sonor]. PL: Zbigniew Seifert Foundation.

¹⁷⁶ PÉREZ, Sílvia; MONTFORT, Carlos (2020). *Farsa* [Enregistrament sonor]. ESP: Universal Music Spain.

¹⁷⁷ PUJOL, Lúdia; MONTFORT, Carlos (2021). *Conversación Con Cecilia* [Enregistrament sonor]. ESP: Satélite K.

I per últim també el podem sentir al seu disc titulat “*Cerca Del Suelo*” (2021)¹⁷⁸ als temes *Cerca del Suelo, Ojalá, Gran Final, Melancholia, En Todas Direcciones, No Hablaré de Ti, Quand on Oublie les Mots, Mentiras, i Lemniscata*.

5.14. Adam Bałdych (1986)

L’Adam Bałdych és un violinista i compositor de nacionalitat Polonesa reconegut per la seva discografia en solitari i el seu virtuosisme com a intèrpret. Ha compartit escenari amb grans figures de l’escena musical com poden ser Aaron Parks, Billy Cobham o Paolo Fresnu. També ha actuat com a compositor i arranjador de clàssica en varies ocasions.

De l’Adam Bałdych podem comentar que no té material discogràfic ben bé amb violí baríton, però sí amb d’altres instruments que poden buscar finalitats semblants, arribar doncs a registres diferents o aconseguir tímbriques diverses sense canviar la tècnica musical d’un mateix.

En són un exemple el violí de botzina¹⁷⁹ que empra al disc “*Magical Theatre*” (2011)¹⁸⁰ o el violí que ell mateix anomena com a violí renaixentista¹⁸¹ que fa servir al disc “*Brothers*” (2017)¹⁸² al tema *Love*, i que després ha anat fent servir en molts d’altres enregistraments, com per exemple al disc “*Sacrum Profanum*” (2019)¹⁸³ als temes *Concerto for Viola and Orchestra, Bogurodzica, Misere i Jardín*.

---

¹⁷⁸ MONTFORT, Carlos (2021). *Cerca Del Suelo* [Enregistrament sonor]. ESP: Satélite K.

¹⁷⁹ DISCOGS. *Magical Theatre* [en línia]. [Data de consulta: abril 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/release/7098846-Adam-Ba%C5%82dych-Magical-Theatre>>.

¹⁸⁰ BAŁDYCH, Adam (2011). *Magical Theatre* [Enregistrament sonor]. PL: Elite Records.

¹⁸¹ DISCOGS. *Brothers* [en línia]. [Data de consulta: abril 2022]. Disponible a: <<https://www.discogs.com/es/release/10800464-Adam-Ba%C5%82dych-Helge-Lien-Trio-Brothers>>.

¹⁸² BAŁDYCH, Adam (2017). *Brothers* [Enregistrament sonor]. DEU: ACT Records.

¹⁸³ BAŁDYCH, Adam (2019). *Sacrum Profanum* [Enregistrament sonor]. DEU: ACT Records.

També podem sentir-lo al disc “*Clouds*” (2020)¹⁸⁴ als temes *And So*, *Interlude*, *Jardin* i *Trobadour*. I també el fa servir a l’últim disc que ha tret a hores d’ara que es titula “*Poetry*” (2021)¹⁸⁵ als temes *Teodor*, *Poetry*, *Birds*, *Grace* i *Open Sky*.

Doncs l’Adam ha tingut sempre una necessitat de poder arribar a registres més greus que el del violí convencional ja que des dels inicis de la seva discografia va començar a utilitzar aquest violí que ell anomena com a violí Renaixentista i després d’haver-me escoltat molt aquests temes dedueixo que ha d’estar afinat un to per sobre del violí baríton, per tant, la_1 , mi_2 , si_2 i $fa\#_3$. Doncs el podem considerar un violí baríton, persegueix el mateix objectiu i finalitat però amb el toc afegit de que es tracta d’una estètica de construcció diferent i per tant produeix una tímbrica diferent. Podeu veure l’instrument en qüestió a un [vídeo de Youtube](#) d’un dels temes de l’últim disc citat, *Poetry*¹⁸⁶.

5.15. Galen Fraser (1991)

En Galen Fraser és un violinista multi-instrumentista, compositor, productor i improvisador de nacionalitat Americana i Escocesa format a la Berklee College of Music i és el darrer músic que tractaré en aquest apartat. Em fa especial il·lusió incloure’l ja que va ser el primer a qui li vaig proposar de ser entrevistat i va accedir a participar-hi sense dubtar-ho, la seva entrevista va ser molt enriquidora i va aportar informació molt interessant i de valor pel treball gràcies al seu bagatge musical. Ens va ensenyar el seu violí baríton i es tracta d’un violí convencional adaptat per exercir de violí baríton que va acompanyat d’un arc modificat per tal d’aconseguir augmentar el seu pes i així no haver de forçar tant la mà dreta. Fet que va resultar molt interessant de saber ja que altres músics en comptes de fer això simplement acaben fent servir l’arc d’una viola, que té unes proporcions i uns propòsits que potser s’apropen més als del violí baríton però que en cap moment estan fets expressament per a això.

---

¹⁸⁴ BAŁDYCH, Adam (2020). *Clouds* [Enregistrament sonor]. DEU: ACT Records.

¹⁸⁵ BAŁDYCH, Adam (2021). *Poetry* [Enregistrament sonor]. DEU: ACT Records.

¹⁸⁶ YOUTUBE. *Poetry* [en línia]. [Consulta: abril 2022]. Disponible a: <https://www.youtube.com/watch?v=AJap8HP841s&ab_channel=AdamBa%C5%82dych>.

El podem sentir tocant el violí baríton al disc propi anomenat “*Mischief Managed*” (2016)¹⁸⁷ al tema titulat *The Crow’s Nest*.

I per últim també podem sentir-lo tocant el violí baríton amb els Atlantic Folk Trio en molts temes del disc anomenat “*Adventure*” (2020)¹⁸⁸. Va acompanyat de la María San Miguel al violí convencional i a la veu principal, i d’en Jesús Enrique a la guitarra i a les veus. Podem sentir clarament el violí baríton als temes titulats *A los Árboles Altos*, *Kalon Breizhek*, *El Buey*, *Vientohoja* i *Eterno*. Com a característica d’aquest disc comentar que he tingut l’oportunitat de provar jo mateix el violí baríton amb el que està enregistrat. Es tracta doncs d’un violí de fibra de carboni fabricat per la casa Glasser, el podem veure a l’enllaç de peu de pàgina.¹⁸⁹

---

¹⁸⁷ FRASER, Galen (2016). *Mischief Managed* [Enregistrament sonor]. USA: Culburnie Records.

¹⁸⁸ FOLK ATLANTIC TRIO; FRASER, Galen (2020). *Adventure* [Enregistrament sonor]. ESP: Culburnie Records.

¹⁸⁹ GLASSER NY. *Carbon Composite Acoustic Electric Violin Outfit* [en línia]. [Consulta: abril 2022]. Disponible a: <<https://shop.glasserbows.com/product-p/ccaevno.htm>>.

6. CONCLUSIONS

Ha costat arribar fins a aquest apartat, han estat molts mesos de recerca i documentació, de trobar horaris coincidents amb els músics i lutiers entrevistats i de compaginar aquest projecte amb la vida quotidiana. Però sens cap mena de dubte acabo aquest treball molt orgullós de la feina feta, ha estat un projecte que ha demanat constància, perseverança, paciència i molta dedicació.

Tant l'apartat quatre com l'apartat cinc han esdevingut molt més extensos, interessants i suculents del que inicialment jo i els tutors del treball esperàvem, cap de nosaltres sabia que trobaríem, per tant, inevitablement es tractava d'una incògnita. Ara ja no doncs, i hem vist que el recorregut i les respostes històriques que impliquen al violí baríton són moltes i que la seva existència en temps passats és més que justificable tot i tenir molta activitat recent, els segles XX i XXI. El món de la música moderna i la corda fregada ha creat doncs una necessitat i una sortida que impliquen a aquest instrument i és això el que justifica que hagin sortit molts més artistes dels que inicialment esperava, i n'estic segur que sí, que me n'he deixat moltíssims. Doncs va arribar un punt on es van haver de delimitar fronteres i això implica no donar visibilitat a la magnitud de tot plegat, per tant, m'agrada pensar que d'alguna manera en aquest treball s'ha portat a la superfície la punta d'un iceberg ben gros que representa el recorregut discogràfic del violí baríton dins el món del jazz. Ha estat molt enriquidor descobrir que en àlbums que escolto des de fa anys hi sonen violins barítons, mai m'havia parat a pensar en aquesta qüestió organològica, de registre i de timbre tan intensament com ho he fet els darrers mesos, doncs he fet una escolta molt més acurada de molts àlbums que són referències per a mi. Ha estat una salvatjada i un enorme plaer escoltar tanta música per a l'elaboració d'aquest treball, per entendre la dimensió d'això, a la llista d' Spotify s'hi recopila tan sols una petita mostra del que he escoltat aquests mesos per l'elaboració d'aquest treball que ja s'enfila vora les dinou hores de música, que es diu ràpid. Ja que clar, he escoltat molta música on s'havia de comprovar si hi apareixia el violí baríton o no i òbviament al no aparèixer-hi ha quedat exclosa de la recopilació discogràfica.

També ha estat un veritable plaer poder comptar amb els músics i lutiers entrevistats en aquest treball, m'ha permès fer visible aquest projecte per a gent molt influent en el sector i a més a més dotar al treball de fonts documentals d'un valor incalculable, al cap i a la fi el que n'extrec de cada un d'ells són experiències personals i punts de vista creats a partir de la dedicació. Gràcies Galen, gràcies Carlos, gràcies Ola, gràcies Christian, gràcies David i gràcies Emiliano, sense la vostra col·laboració aquest treball no hagués arribat a les mateixes conclusions ni de bon tros.

Quelcom que no puc deixar d'incloure en aquest apartat és la sensació de que el violí baríton es tracta d'un instrument valuósíssim que porta molt de temps a l'ombra. Es fa molt difícil entendre algunes coses sobre l'instrument i aquest treball m'ha ajudat a donar resposta a moltes d'aquestes qüestions i espero i desitjo que ajudi i serveixi a molta altra gent que hi estigui interessada. Crec de totes totes que el violí baríton mereix una millor posició i visibilitat dins el sector de la corda fregada jazz i moderna. Això es podria aconseguir amb el simple fet d'indicar molt bé a les contraportades o als llibrets dels enregistraments si s'hi fa servir un violí baríton, al cap i a la fi té una sonoritat molt fàcil de confondre ja que no estem habituats a la seva presència en formacions musicals. També hi podria ajudar molt el fet d'unificar els noms, i d'aquesta manera reunir totes les variants i fer-les confluïr sota un sol nom. Que el sector de lutieria generi recursos propis i models de fabricació i adaptació creats expressament per al propòsit també seria un gran avenç per donar més presència a l'instrument dins el sector.

Per últim, fa vora dinou anys que el violí m'acompanya a quasi tot arreu on vaig, és un company de viatge, un mirall on hi veig evocades moltes hores de la meua vida on hi he crescut com a músic i com a persona. Al llarg dels anys s'hi han anat sumant altres instruments, el piano, el clarinet, el baix elèctric, però cap d'ells amb la mateixa intensitat que el violí. En canvi el violí baríton ha passat a formar part d'aquesta família, però amb una proximitat i semblança al violí que fan que ara no pugui separar una idea de l'altre, no concebo tocar el violí convencional i no el violí baríton, ara són dos germans que van agafats de la mà i que em permeten expressar tot allò que necessiti de dues maneres molt diferents però també molt semblants. I crec que precisament això és el més

valuós de conèixer i tocar aquest instrument, ja que d'alguna manera et permet obrir una porta d'una habitació que normalment per la majoria de violinistes de la història rau tota la vida a les fosques i intacta.

El violí baríton no deixa de ser un instrument que respon a inquietuds i necessitats de molts violinistes que al llarg de la història han desitjat poder tenir un altre registre, una tessitura més greu i més profunda que també permet interactuar amb un altre rol com a intèrpret però sense canviar excessivament la tècnica apresada. Al llarg de la història hi ha hagut molt invents i proves fallides i d'altres amb més èxit, el nom de violí baríton recull tot això. Crec necessari també comparar això amb altres instruments del món del jazz per entendre bé el paper d'aquest instrument. És del tot habitual trobar saxofonistes que toquen més d'un instrument de la seva família, flautistes que toquen diverses flutes amb diferents afinacions, clarinetistes que també toquen diversos instruments de la mateixa família com el requinto, afinat en mi bemoll; o bé el clarinet baix, o com els trompetistes que a vegades també toquen el trombó de pistons o el fiscorn. Això permet a un intèrpret poder ser ell mateix amb una veu diferent a la seva principal i és precisament aquesta una altra manera d'explicar i entendre la funció que té el violí baríton per a un violinista, canviar la veu sense perdre la identitat musical.

7. BIBLIOGRAFIA

7.1. Llibres

DONINGTON, Robert (1967). *Los instrumentos de música*. Madrid: Alianza Editorial. p. 109 – 135.

DONINGTON, Robert (1982). *La música y sus instrumentos*. Madrid: Alianza Editorial. p. 111 – 198.

KORY, Agnes (1994). *A Wider Role for the Tenor Violin?* Regne Unit: The Galpin Society Journal, vol. 47. p. 123 – 153.

MAIDEU I PUIG, Joaquim (1995). *Instruments musicals*. Vic: Eumo Editorial, p. 25 – 35.

REMNANT, Mary (2002). *Historia de los instrumentos musicales*. Barcelona: Edicions Robinbook. p. 45 – 75.

STOWELL, Robin (2001). *The Early Violin and Viola. A Practical Guide*. Cambridge: Cambridge University.

7.2. Documents sonors

ANGER, Darol (1979). *Fiddlistics* [Enregistrament sonor]. USA: Kaleidoscope Records.

ANGER, Darol (1982). *Tideline* [Enregistrament sonor]. USA: Sony Music.

ANGER, Darol (1983). *The Duo* [Enregistrament sonor]. USA: Rounder Records.

ANGER, Darol (1985). *Live in Montreux* [Enregistrament sonor]. USA: Sony Music.

ANGER, Darol (1987). *Montreux - Sign Language* [Enregistrament sonor]. USA: Windham Hill Records.

ANGER, Darol (1988). *Turtle Island String Quartet - Turtle Island String Quartet* [Enregistrement sonor]. USA: Windham Hill Records.

ANGER, Darol (1989). *Montreux – Let Them Say* [Enregistrement sonor]. USA: Windham Hill Records.

ANGER, Darol (1989). *Turtle Island String Quartet – Metropolis* [Enregistrement sonor]. USA: Windham Hill Records.

ANGER, Darol (1990). *Turtle Island String Quartet – Skyline* [Enregistrement sonor]. USA: Windham Hill Records.

ANGER, Darol (1991). *Turtle Island String Quartet – On The Town* [Enregistrement sonor]. USA: Windham Hill Records.

ANGER, Darol (1992). *Turtle Island String Quartet – Spider Dreams* [Enregistrement sonor]. USA: Windham Hill Records.

ANGER, Darol (1993). *Psychograss* [Enregistrement sonor]. USA: Windham Hill Records.

ANGER, Darol (1994). *Turtle Island String Quartet – A Night In Tunisia, A Week In Detroit* [Enregistrement sonor]. UK: Chandos Records.

ANGER, Darol (1994). *Turtle Island String Quartet – Who Do We Think We Are?* [Enregistrement sonor]. USA: Windham Hill Records.

ANGER, Darol (1995). *Turtle Island String Quartet – By The Fireside* [Enregistrement sonor]. USA: Windham Hill Records.

ANGER, Darol (1996). *Heritage* [Enregistrement sonor]. USA: Six Degrees Records.

ANGER, Darol (1999). *Diary of a Fiddler* [Enregistrement sonor]. USA: Compass Records.

ANGER, Darol (1999). *Newgrange - Newgrange* [Enregistrement sonor]. USA: Compass Records.

ANGER, Darol (20014). *E-And' A* [Enregistrement sonor]. USA: Adventure Music.

ANGER, Darol (2005). *Republic of Strings* [Enregistrement sonor]. USA: Compass Records.

ANGER, Darol (2006). *Darol Anger's Republic of Strings - Generation Nation* [Enregistrement sonor]. USA: Compass Records.

ANGER, Darol; AABERG, Philip (2008). *'Cross Time* [Enregistrement sonor]. USA: Sweetgrass Music.

ANGER, Darol; GLASSER, Matt; BALAKRISHNAN, David (1985). *Jazz Violin Celebration* [Enregistrement sonor]. USA: Kaleidoscope Records.

ANGER, Darol; MARSHALL, Mike (1985). *Chiaroscuro* [Enregistrement sonor]. USA: Windham Hill Records.

ANGER, Darol; MARSHALL, Mike (1985). *Gator Strut* [Enregistrement sonor]. USA: Rounder Records.

ANGER, Darol; MARSHALL, Mike (1997). *The Duo Live: At Home and On the Range* [Enregistrement sonor]. USA: Compass Records.

ANGER, Darol; MARSHALL, Mike (1999). *The Darol Anger-Mike Marshall Band – Jam* [Enregistrement sonor]. USA: Compass Records.

ANGER, Darol; MARSHALL, Mike (1999). *The Darol Anger-Mike Marshall Band – Brand New Can* [Enregistrement sonor]. USA: Compass Records.

ANGER, Darol; MARSHALL, Mike (2007). *Mike Marshall and Darol Anger with Väsen* [Enregistrement sonor]. USA: Adventure Music.

ANGER, Darol; MARSHALL, Mike (2007). *Woodshop* [Enregistrament sonor]. USA: Adventure Music.

ASMUSSEN, Svend (1961). *Evergreens*. [Enregistrament sonor]. Suècia: Telefunken Records.

ASMUSSEN, Svend; BABS, Alice (1972). *Äntligen!* [Enregistrament sonor]. Suècia: Parlophone Music Sweden AB.

ASMUSSEN, Svend; GRAPPELLI, Stéphane (1965). *Two Of A Kind* [Enregistrament sonor]. Dinamarca: Storyville Records.

ASMUSSEN, Svend; JOHANSSON, Jan (1968). *Jazz På Ungerska* [Enregistrament sonor]. Suècia: Megafon Records.

ASMUSSEN, Svend; LEWIS John (1962). *European Encounter*. [Enregistrament sonor]. Suècia: Atlantic Records.

ASMUSSEN, Svend; SMITH, Stuff (1967). *Hot Violins* [Enregistrament sonor]. Dinamarca: Storyville Records.

BAŁDYCH, Adam (2011). *Magical Theatre* [Enregistrament sonor]. PL: Elite Records.

BAŁDYCH, Adam (2017). *Brothers* [Enregistrament sonor]. DEU: ACT Records.

BAŁDYCH, Adam (2019). *Sacrum Profanum* [Enregistrament sonor]. DEU: ACT Records.

BAŁDYCH, Adam (2020). *Clouds* [Enregistrament sonor]. DEU: ACT Records.

BAŁDYCH, Adam (2021). *Poetry* [Enregistrament sonor]. DEU: ACT Records.

BROCK, Zach (2010). *The Magic Number* [Enregistrament sonor]. USA: Secret Fort Records.

BROCK, Zach (2012). *Almost Never Was* [Enregistrement sonor]. USA: Criss Cross Jazz Records.

BROCK, Zach (2014). *Purple Sound* [Enregistrement sonor]. USA: Criss Cross Jazz Records.

CHANG, Gary (1990). *Turtle Island String Quartet – A shock to the System* [Enregistrement sonor]. USA: Windham Hill Records.

ELLINGTON, Duke; ASMUSSEN, Svend; GRAPPELLI, Stéphane; NANCE, Ray (1963). *Duke Ellington's Jazz Violin Session* [Enregistrement sonor]. França: Atlantic Records

FISCHER, Jesse; BROCK, Zach (2015). *Day Dreamer* [Enregistrement sonor]. USA: Ropeadope Records.

FOLK ATLANTIC TRIO; FRASER, Galen (2020). *Adventure* [Enregistrement sonor]. USA: Culburnie Records.

FRASER, Galen (2016). *Mischief Managed* [Enregistrement sonor]. USA: Culburnie Records.

GOODMAN, Jerry (1974). *Like Children* [Enregistrement sonor]. USA: Atlantic.

GRAPPELLI, Stéphane (1982). *Live In San Francisco* [Enregistrement sonor]. USA: Storyville Records.

GRAPPELLI, Stéphane; PONTY, Jean-Luc (1973). *Jean-Luc Ponty – Stéphane Grappelli* [Enregistrement sonor]. França: Disques Festival label/America Records.

HARRISON, Joel; HOWES, Christian (2008). *Passing Train* [Enregistrement sonor]. DEU: Tuition Records.

HENRIKSON, Alf; LINDBERG, Nils; ASMUSSEN, Svend; BABS, Alice; MALMJÖ, Jan (1972). *NOAK'S ARK* [Enregistrement sonor]. Suècia: Swedish Society Discofil.

HOWES, Christian (2000). *Sirens - Sirens* [Enregistrement sonor]. USA: Not On Label.

HOWES, Christian (2008). *Heartfelt* [Enregistrement sonor]. USA: Resonance Records.

HOWES, Christian (2015). *American Spirit* [Enregistrement sonor]. USA: Resonance Records.

HOWES, Christian; MARTÍN, Pablo; LECHNER, Federico (2003). *Jazz On Sale* [Enregistrement sonor]. USA: Khaeon World Music Inc..

KVERNBERG, Ola (2009). *Folk* [Enregistrement sonor]. NOR: Jazzland Recordings.

KVERNBERG, Ola (2011). *Liarbird* [Enregistrement sonor]. NOR: Jazzland Recordings.

KVERNBERG, Ola (2013). *Northern Tapes* [Enregistrement sonor]. NOR: Jazzland Recordings.

KVERNBERG, Ola (2014). *The Mechanical Fair* [Enregistrement sonor]. NOR: Jazzland Recordings.

KVERNBERG, Ola (2015). *Rags and Silks* [Enregistrement sonor]. NOR: Propeller Recordings.

KVERNBERG, Ola (2019). *The Mechanical Fair Live* [Enregistrement sonor]. NOR: Grappa Musikkforlag Recordings.

LOOKOFSKY, Harry (1954). *Miracle in Strings* [Enregistrement sonor]. USA: Epic Records.

LOOKOFSKY, Harry (1959). *Stringsville*. [Enregistrement sonor]. USA: Atlantic Records.

MAHAVISHNU ORCHESTRA (1973). *The Lost Trident Sessions* [Enregistrement sonor]. USA: Columbia.

MAHAVISHNU ORCHESTRA (1974). *Apocalypse* [Enregistrement sonor]. USA: Columbia.

MONTFORT, Carlos (2021). *Cerca Del Suelo* [Enregistrement sonor]. ESP: Satélite K.

PÉREZ, Sílvia; MONTFORT, Carlos (2020). *Farsa* [Enregistrament sonor]. ESP: Universal Music Spain.

PONTY, Jean-Luc (1970). *King Kong* [Enregistrament sonor]. USA: World Pacific / Liberty.

PONTY, Jean-Luc (1972). *Open Strings* [Enregistrament sonor]. Alemanya: MPS Records.

PONTY, Jean-Luc (1975). *Upon The Wings Of Music* [Enregistrament sonor]. USA: Atlantic.

PONTY, Jean-Luc (1975). *Visions of the Emerald Beyond* [Enregistrament sonor]. USA: Columbia.

PONTY, Jean-Luc (1976). *Aurora* [Enregistrament sonor]. USA: Atlantic.

PONTY, Jean-Luc (1976). *Imaginary Voyage* [Enregistrament sonor]. USA: Atlantic.

PONTY, Jean-Luc (1977). *Enigmatic Ocean* [Enregistrament sonor]. USA: Atlantic.

PONTY, Jean-Luc (1978). *A Taste For Passion* [Enregistrament sonor]. USA: Atlantic.

PONTY, Jean-Luc (1978). *Cosmic Messenger* [Enregistrament sonor]. USA: Atlantic.

PONTY, Jean-Luc (1982). *Mystical Adventures* [Enregistrament sonor]. USA: Atlantic.

PONTY, Jean-Luc; SATO, Masahiko (1970). *Astrorama* [Enregistrament sonor]. Japó: Toshiba Musical Industries.

PUJOL, Lúdia; MONTFORT, Carlos (2021). *Conversación Con Cecilia* [Enregistrament sonor]. ESP: Satélite K.

SCHMITZ-STEINBERG, Christian; ASMUSSEN, Svend (1968). *Amazing Strings* [Enregistrament sonor]. Alemanya: MPS Records.

SMOCZYŃSKY, Mateusz (2017). *Metamorphoses* [Enregistrement sonor]. PL: Zbigniew Seifert Foundation.

SMOCZYŃSKY, Mateusz (2018). *Atom String Quartet - Supernova* [Enregistrement sonor]. PL: CD Accord Records.

SMOCZYŃSKY, Mateusz (2020). *Speaking Sound* [Enregistrement sonor]. PL: ACT Records.

SMOCZYŃSKY, Mateusz; BRAUN, Stephan (2020). *Keep on Turnin'* [Enregistrement sonor]. PL: Zbigniew Seifert Foundation.

TOLLING, Mads (2012). *Celebrating Jean-Luc Ponty* [Enregistrement sonor]. USA: Madsman Records.

TOLLING, Mads (2017). *Playing The 60s* [Enregistrement sonor]. USA: Madsman Records.

URBANIĄK, Michał (1973). *Michał Urbaniak Constellation* [Enregistrement sonor]. PL: Polskie Nagrania Muza Records.

URBANIĄK, Michał (1973). *Michał Urbaniak Group - Inactin* [Enregistrement sonor]. GER: Eurocord Records.

URBANIĄK, Michał (1973). *Moving South* [Enregistrement sonor]. PL: Polskie Nagrania Muza Records.

URBANIĄK, Michał (1973). *We'll Remember Komeda* [Enregistrement sonor]. GER: MPS Records.

URBANIĄK, Michał (1974). *Fusion* [Enregistrement sonor]. PL: Polskie Nagrania Muza Records.

ZAPPA, Frank (1973). *Over-Nite Sensation* [Enregistrement sonor]. USA: Discreet records.

7.3. Documents en línia

ANGER, Darol. *Another Voice: The Baritone Violin* [en línia]. 1992 [Consulta: desembre 2021].

Disponible a:

<<https://web.archive.org/web/20060615114923/http://darolanger.com/bariton.html>>.

BADIAROV, Dmitry. The Galpin Society Journal, 60, p. 121 – 145, *The Violoncello, Viola da Spalla and Viola Pomposa in Theory and Practice* [en línia]. 2007 [Consulta: desembre 2021]. Disponible a:

<https://badiarovviolins.com/PDF/GSJ60_121-145_Badiarov.pdf>.

BARITONE FIDDLES. *Types of Octave Fiddles* [en línia]. 2009 [Consulta: desembre 2021].

Disponible a: <<https://www.baritonefiddles.com/>>.

BÉLA BARTÓK CENTRE FOR MUSICIANSHIP. *The Tenor Violin* [en línia]. Agnes Kory, agost 2006 [Consulta: novembre 2021]. Disponible a: <<http://www.bbcm.co.uk/>>.

D'ADDARIO. *D'addario Helicore Octave Violin* [en línia]. [Consulta: gener 2022].

Disponible a: <<https://www.daddario.com/products/orchestral/violin/helicore-octave-violin/helicore-octave-violin-string-set-44-scale-medium-tension/>>.

DAVID LLOYD RIVINUS – VIOLIN MAKER. *Pellegrina* [en línia]. David Lloyd Rivinus, 2022 [Consulta: gener 2022]. Disponible a: <<http://www.rivinus-instruments.com/>>.

DISCOGS. [en línia]. [Consulta: de novembre de 2021 a abril de 2022]. Disponible a:

<<https://www.discogs.com/>>.

EL VERGEL DE LAS MUSICAS. *Mahavishnu Orchestra – The Lost Trident Sessions* [en línia]. [Consulta: Abril 2021]. Disponible a:

<<https://elcanarioensuvergel.blogspot.com/2017/04/mahavishnu-orchestra-lost-trident.html?m=1>>.

ELECTRIC VIOLIN SHOP. *Violins* [en línia]. [Consulta: gener 2022]. Disponible a:

<<https://www.electricviolinshop.com/violins.html>>.

FUNDACIÓN JUAN MARCH. [en línia]. Disponible a:

<<https://www.march.es/es/madrid/concierto/rarezas-instrumentales-violonchelo-da-spalla>>.

GLASSER NY. *Carbon Composite Acoustic Electric Violin Outfit* [en línia]. [Consulta: abril 2022].

Disponible a: <<https://shop.glasserbows.com/product-p/ccaevno.htm>>.

GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA. *Rabec* [en línia]. [Consulta: febrer 2022].

Disponible a: <<https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0136498.xml>>.

JON ROSE WEB. *Stringsville Harry Lookofski* [en línia]. [Consulta: gener 2022]. Disponible a:

<https://www.jonroseweb.com/c_articles_stringsville.php>.

MEMIM ENCYCLOPEDIA. *Violectra* [en línia]. [Data de consulta: abril 2022]. Disponible

a: <<https://memim.com/violectra.html>>.

NATIONAL MUSIC MUSEUM. *The Carleen Hutchins Collection and Archive* [en línia]. 2012

[Consulta: novembre 2021]. Disponible a:

<<http://collections.nmmusd.org/Archives/NewViolinFamily/NewViolinFamily.html>>.

OCTAVIVO. *OctaVivo Organization* [en línia]. 2012 [Consulta: novembre de 2021].

Disponible a: <<https://octavivo.org/nvfo.html>>.

OXFORD MUSIC ONLINE. *Baryton* [en línia]. Julie Anne Sadie i Terence M. Pamplin, 2001

[Consulta: novembre 2021]. Disponible a:

<<https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000002188?rskey=mLUaDZ&result=2>>.

PAULINYI, Zoltan. *Sobre o desuso e o ressurgimento da viola pomposa* [en línia]. Brazil: Per Musi,

Belo Horizonte, vol. 25. 2012. p. 91 – 99. [Consulta: noviembre 2021]. Disponible a:

<<https://www.scielo.br/j/pm/a/cS7GwqrbTwpVqj4QYdmKpHz/?format=pdf&lang=pt>>.

RARE VIOLINS OF NEW YORK. *Viola G. P. Maggini* [en línia]. [Consulta: Desembre 2021]. Disponible a: <<https://www.rareviolins.com/currently-available/violas/gp-maggini-nodefieldidentifier/a-2040>>.

SUPER-SENSITIVE. *Super-Sensitive Perlon Sencicore* [en línia]. [Consulta: gener 2022]. Disponible a: <<https://supersensitive.com/violin.html>>.

TESAUROS DEL PATRIMONI CULTURAL D'ESPANYA. *Violín Tenor* [en línia]. Espanya, Minsiteri de cultura i esport 2021. [Consulta: novembre 2021]. Disponible a: <http://tesauros.mecd.es/tesauros/bienes culturales/121_2273.html>.

THE NEW VIOLIN FAMILY ASSOCIATION, INC. *The Eight New Violins* [en línia]. The Hutchins Consort, 2004 – 2012 [Consulta: novembre 2021]. Disponible a: <<https://nvfa.org/eight.html>>.

THE NEW YORK TIMES. *Carleen Hutchins* [en línia]. Margalit Fox, agost 2008 [Consulta: novembre 2021]. Disponible a: <<https://www.nytimes.com/2009/08/09/arts/music/09hutchins.html>>.

THOMASTIK. *Thomastik superflexible* [en línia]. [Consulta: gener 2022]. Disponible a: <<https://www.thomastik-infeld.com/en/products/orchestral-strings/violin/superflexible>>.

VIOLINST. *Unique violin family instruments you got to play* [en línia]. 2017 [Consulta: maig 2022]. Disponible a: <<https://www.violinist.com/discussion/archive/29040/>>.

YOUTUBE. [en línia]. [Consulta: de novembre 2021 a abril de 2022]. Disponible a: <<https://www.youtube.com/>>.

8. ANNEX

8.1. Entrevistes dirigides a músics i intèrprets

1. Quan va ser la primera vegada que vas sentir a parlar o vas escoltar un violí baríton? Quins referents violinístics tens pel que fa al violí baríton? Podries anomenar algun artista que en un entorn jazzístic hagi fet servir aquest mateix instrument? Per quina raó has volgut tocar aquest instrument en un context jazzístic?
2. Com és el teu violí baríton? Quines dimensions té el violí baríton que utilitzes, les d'un violí convencional o gaudeix d'unes proporcions diferents? Quina de les dues opcions creus millor pel propòsit de l'instrument? Quines cordes utilitzes? Utilitzes un arc diferent? Com l'amplifiques? El tractes diferent que el teu violí a l'hora d'amplificar-lo?
3. Com a artista/intèrpret, què t'aporta el violí baríton a diferència del violí convencional? Quins són els motius que et fan utilitzar-lo en certes peces musicals? En quins contextos musicals creus que et funciona millor?
4. A nivell de tècnica instrumental, vas trobar o trobes alguna dificultat en passar de violí convencional a baríton? Quines mancances o limitacions li trobes? A què atribueixes la poca popularitat del violí baríton?
5. Per quin motiu vas donar preferència al violí baríton i no a la viola, al violoncel o a un altre instrument amb un registre semblant?
6. Tens algun consell o alguna inquietud respecte al violí baríton que t'agradaria compartir?

8.2. Entrevistes dirigides a constructors i lutiers

1. Per quin motiu donaries preferència al violí baríton i no a la viola, al violoncel o a un altre instrument amb un registre semblant?
2. Creus que les proporcions d'un violí baríton han d'apropar-se més a les d'una viola o a les d'un violí?
3. Quines característiques tècniques com les mides i formes de la caixa, els ponts, la barra harmònica, l'alçada dels aros o les bovades ajuden a que l'instrument pugui dur a terme de la millor manera possible l'ús de freqüències greus? Quin tipus d'instruments pot funcionar millor per reconvertir-los en baríton?
4. Relaciones aquest instrument amb un context jazzístic? Creus que la seva construcció podria interessar al sector de músics de jazz?
5. Coneixes a algun company d'ofici que hagi centrat esforços en la construcció del violí baríton?
6. Quines creus que serien les millors adaptacions que es poden fer a un violí convencional per a convertir-lo en violí baríton?
7. Tens algun consell o alguna inquietud respecte al violí baríton que t'agradaria compartir?